

KÖLCSEY FERENC
REFORMÁTUS GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA

PEDAGÓGIAI PROGRAM

2020

KÖLCSEY FERENC
REFORMÁTUS GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA

I. NEVELÉSI PROGRAM

2020

Helyzetkép

A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola nyolc évfolyamos egyházi fenntartású oktatási intézmény. Nevelő-oktató munkájának célja a korszerű ismeretek nyújtása és a református szellemiségű nevelés által a tanulók művelt, jellemes emberekké formálása.

Az iskola Debrecen központjában, a Református Nagytemplom és a Debreceni Református Kollégium épületének szomszédságában, jól megközelíthető helyen található.

Az ötszintes épületben 1977 szeptemberében kezdődött meg a tanítás.

A közel 1100 tanuló nevelését és oktatását szeretetteljes légkörben munkálkodó 80 fős tantestület végzi.

21 alsó tagozatos és 20 felső tagozatos osztály tanul az otthonos, barátságos tantermekben, illetve a huszonhat jól felszerelt szaktanteremben.

A növendékek képességeinek kibontakoztatását segíti a 36 ezer kötetes könyvtár, a két számítógépterem, a tornacsarnok és a sportudvar is.

Audiovizuális eszközökben gazdag az intézmény, folyamatos beruházások segítik a pedagógiai programban foglaltak teljesítését. Rendelkezünk

iskolarádióval, a tantermekben és a tanári szobákban Internet hozzáférési pontokkal.

Sajátosságaink

Tanulóinknak hetente 2 református hit- és erkölcstan órája van. A reggeli áhítatokat 1-6. évfolyamon osztálykeretben az osztályfőnökök tartják, a 7-8. évfolyam számára hétfőn és pénteken reggel az iskola lelkésze tartja az áhítatokat.

Idegennyelv-oktatás 3. osztálytól indul (angol).

Az iskola a következő területeken nyújt emelt szintű képzést:

1-8. évfolyam: ének-zene

5-8. évfolyam: idegen nyelv (angol)

Alsó tagozatban 21 napközis csoport működik, s a szülők igényét szem előtt tartva az ötödik-nyolcadik évfolyamokon is szervezünk tanulószobai csoportokat. Rendszeres kapcsolatot tartunk a város közművelődési intézményeivel, gyermekeink színházi, bábszínházi és mozielőadásokat, kiállításokat és hangversenyeket gyakran látogatnak.

Az intézmény a tanító- és lelkészképzés ügyét is szolgálja, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem hallgatói itt végzik tanítási gyakorlatukat a szakvezető tanítók irányításával.

Az iskola napi adminisztratív ügyvitelét két iskolatitkár segíti. 800 adagos saját konyhánk üzemeltetését az ételmezésvezető irányításával 14 ételmezési dolgozó végzi közmegelegedésre.

Világos, tágas ebédlőnkben kulturált körülmények között fogyaszthatják el az ebédet tanulók és pedagógusok egyaránt.

A tantermek, folyosók, és mellékhelyiségek kifogástalan tisztaságáról 8 fős takarító személyzet gondoskodik.

A gyakorlóiskola kapcsolatban van a Debreceni Református Egyházmegyével, főként annak debreceni gyülekezeteivel. Iskolánk közössége évente egyszer gyülekezeti kiszálláson vesz részt, a lelkészek pedig a tantestületi bibliaórákon szolgálnak. Szoros kapcsolatot ápolunk a Nagytemplom Református

Egyházközséggel: az egyházi és az iskolai ünnepi istentiszteleteinket a Nagytemplomban tartjuk, legtöbb diákunk itt keresztkedik, illetve konfirmál.

Eredményeink

Diákjaink szorgalmasan tanulnak, magatartásuk kiváló. Végzőseink 2/3-a gimnáziumban, 1/3-a szakgimnáziumban vagy szakközépiskolában tanul tovább. A kompetenciaméréseken tanulónk rendszeresen kimagasló eredményeket érnek el. A városi, megyei és országos tanulmányi- és sportversenyeken növendékeink évről évre sikeresen vesznek részt. Tanórán kívüli tevékenységek bőséges választékával gondoskodunk a szabadidő hasznos eltöltéséről.

Többcélúság

Intézményünk vezetése és a nevelőtestület több szempontból is szolgáltatásnak tekinti az iskola által végzett tevékenységet. Iskolánknak nem kell a kötelező felvételt biztosító iskola feladatait ellátnia – beiskolázási körzetünk nem behatárolt -, ezért maximálisan törekszünk arra, hogy partnereink – elsősorban a tanulók és szülők – igényeit, elvárásait működésünk középpontjába állítsuk.

Gyakorlóiskolaként – az egyetem előírásainak megfelelően – biztosítjuk a tanítójelöltek gyakorlati felkészítésének lehetőségét.

Vallási tekintetben elkötelezett intézményként a családok igénye szerint gondoskodunk a hitoktatásról és a református szellemiség érvényesüléséről nevelő-oktató munkánk során. Mindezen feladataink teljesítése arra készítetett bennünket, hogy a partnerközpontú működéshez szükséges szervezeti kultúra kialakításán fáradozzunk. Sikerrel fejeztük be a COMENIUS 2000 közoktatási minőségfejlesztési program kiépítését, s az I. intézményi modell bevezetését követően a teljes körű minőségirányítás alkalmazására törekszünk.

Nevelőtestületünkről

A nevelőtestület több tagja szerepel az Országos közoktatási szakértői névjegyzékben és az Országos református szakértői névjegyzékben. Nevelőtestületünk tagja a Gyakorlóiskolák Iskolaszövetségének.

Évente megrendezzük a református iskolák országos tanulmányi versenyét. Szoros szakmai-baráti kapcsolataink vannak határainkon túli tanintézményekkel is:

- Bod Péter Tanítóképző Intézet – Kézdivásárhely,
- 24. számú általános iskola – Krakó /Lengyelország/.

Intézményünk partnerei

Iskolánk a város legnagyobb általános iskolái közzé tartozik, gyakorlóiskola, s egyben egyházi iskola is. Intézményünk legfontosabb közvetlen partnerei ezért a tanulók, pedagógusok, szülők, középfokú oktatási intézményeken túl a hittudományi egyetem, valamint a Magyarországi Református Egyház tanügyi szervezetei.

A szülői kör eredményesebb tájékoztatása érdekében a tanév folyamán háromszor tartunk szülői értekezletet, s havonta fogadóóra keretében állnak pedagógusaink a szülők rendelkezésére. Nyílt napok adnak módot arra, hogy évente betekinthessenek az érdeklődő szülők a tanórákon folyó munkába.

Növendékeink számára iskolagyűléseket tartunk, ahol visszatekintünk a mögöttünk lévő időszak eseményeire, értékeljük a magatartást és a szorgalmat, megemlítjük a kiemelkedő tanulmányi- és sporteredményeket.

Iskolánkban működik az iskolaszék, mely jelentős mértékben segíti nevelő és oktató munkánkat, s előmozdítja a nevelőtestület, a szülők, a tanulók és az intézményfenntartó együttműködését.

Fenntartónk – a Magyarországi Református Egyház közoktatási törvénye alapján – érdekeinek érvényesítésére, valamint a fenntartói jogok és köteleességek szakszerű gyakorlására igazgatótanácsot hozott létre, amely segíti az intézmény rendeltetésszerű működését.

Az egyetemi szenátusban – az egyetem választott vezető testületében – 1 fő képviseli tanácskozási joggal intézményünket.

A beiskolázás időszakában nagyszabású szülői értekezlet keretében teremtünk bepillantási lehetőséget iskolánk életébe.

Növendékeink részt vesznek a középiskolák által szervezett nyílt napokon, később a már első éves középiskolások félévi és év végi eredményeiről írásos tájékoztatást kapunk. Alsó tagozatos tanulóink szüleivel a napközis kollégáknak napi kapcsolatunk van.

Jövőképünk

Pedagógiai programunk – melynek minőségét nevelési és oktatási eredményeink igazolják -, a kiváló személyi és tárgyi feltételek, a református egyházzal való

szoros kapcsolat, s a szülők részéről érkező folyamatos támogatás együttesen képezik intézményünk erősségeit, alkotják a további fejlődéshez elengedhetetlen bázist.

Amennyiben sikerül a rendelkezésünkre álló forrásokat és lehetőségeket optimálisan felhasználni, óriási lehetőségek nyílnak meg előttünk a következő évtizedben. Széles körben mutathatjuk meg szakmai színvonalunkat, kiaknázzhatjuk az oktatási intézményekkel való kapcsolatokban rejlő ígéreteket, s élhetünk az iskola földrajzi helyzetéből adódó előnyökkel.

A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskolában folyó nevelő- oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai

1. A nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei

1.1 Református keresztyén értékek közvetítése

1.1.1. A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola helye és feladata az egyházban

A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola református közoktatási intézmény. Ebből következik, hogy az egyház része, így hivatását, nevelő-oktató munkáját az egyház egyetemes szolgálatának speciális részeként értelmezi és végzi. Mint a Krisztus test tagja (vö.I.Kor.12) funkcióját, helyét és feladatát Isten bölcs rendelkezéseként vállalja, ugyanakkor tudja, hogy csak a többi taggal egységben és összhangban, az egyház fejének, Krisztusnak a vezetése alatt válik életképes valósággá létének értelme. Másfelől az iskola magáénak vallja és felvállalja a kétezer éves keresztyénség, és a közel fél évezredes reformáció értékeinek megőrzését, gyarapítását és továbbadását.

1.1.2. A Szentírás mint meghatározó értékrend a pedagógus életében és munkájában

A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola pedagógusai felekezeti hovatartozástól függetlenül mint református intézményben tanító nevelők hivatásuk gyakorlásában alapelveként a Biblia útmutatásait követik. Egyrészt, mert a keresztyénség tanítása szerint Isten ígéje az élet beszéde (vö.Péld.9,10; 14,27; Jn.6,63; Ap.Csel.5,20), melynek gyakorlati megvalósítása a keresztyén ember (tanár) felelős erkölcsi cselekvése. Másrészt valljuk, hogy a Szentírás útmutatásai a tanítványi és kollegális kapcsolatainkat (vö.Péld.4,13; II.Tim.3,16-17; II.Pét.1,19) pozitív módon alakítják és formálják.

1.1.3. Reformátori alapelvek

Az iskolában végzett nevelő-oktató munkát annak minden területén az alábbi igei szempontok, reformátori alapelvek határozzák meg:

1. Solus Christus (Egyedül Krisztus)

A Solus Christus reformátori alapelv szerint Jézus Krisztus az egyedüli közbenjáró ember és Isten között (vö.I.Tim.2,5), és Benne mint Isten

egyszülött fiában való hit által nyerhetünk örök életet és üdvösséget (vö.Jn.3,16).

2. Sola Scriptura (Egyedül a Szentírás)

A Sola Scriptura reformátori alapelv szerint hitünk és életünk egyedüli zsinórmértéke a Szentírás. Mindazt, ami az Istennek tetsző és embertársaink javát szolgáló élet helyes alakításához szükséges, ebből ismerhetjük meg.

3. Sola gratia – sola fide (Egyedül kegyelemből – Egyedül hit által)

A Sola gratia és a Sola fide reformátori alapelv szerint üdvösségünk és örök életünk egyetlen záloga Istennek Jézus Krisztusban megvalósult ingyen kegyelme, amivel helyettünk és értünk minden bűnünkért tökéletesen eleget tett. Mindez akkor válik az ember számára személyes valósággá, ha hit által elfogadja.

4. Soli Deo gloria (Egyedül Istené a dicsőség)

A Soli Deo gloria reformátori alapelv szerint a hívő ember egész élete és munkája Isten dicsőségét szolgálja.

1.1.4. A tanító és tanítvány kapcsolata

A tanító úgy tekint tanítványára, mint akit Isten ajándékként és lehetőségként egy időre rábízott azért, hogy nevelje őt a neki megfelelő módon (vö.Péld.22,6).

1.2. Otthonos légkör teremtése

1.2.1. Bizalom ébresztése a tanulóban a pedagógus segítőkészsége által

1.2.2. Felebaráti – testvéri légkör kialakítása

1.2.3. A tanuló személyiségének tiszteletben tartása

1.2.4. A tanuló bevonása saját iskolai életének megszervezésébe

1.2.5. A tanulóval szemben támasztott követelmények nyilvánossá tétele

1.3. Személyre szóló fejlesztés

1.3.1. A test és a lélek harmonikus fejlesztése

1.3.2. A szocializáció folyamatainak elősegítése

1.3.3. A tanulási stratégiák megválasztása az életkori jellemzők figyelembe vételével

1.4. Egységes magatartási elvek kialakítása

1.4.1. A szűkebb és tágabb környezetből megismerhető erkölcsi értékek tudatosítása

- 1.4.2. A humánus magatartásminták megerősítése
- 1.4.3. Az egyéni és közérdek, a többség és kisebbség fogalmának tisztázása
- 1.4.4. A tanuláshoz és a munkához való helyes viszony kialakítása
- 1.4.5. A közös ügyért való együttműködés elősegítése
- 1.4.6. A jogok és kötelességek törvényes gyakorlásának megalapozása
- 1.5. *A környezettel való harmonikus, konstruktív kapcsolathoz szükséges képességek, készségek fejlesztése*
 - 1.5.1. A tanuló önismeretének, segítőkészségének, szolidaritásérzésének, empátiájának fejlesztése
 - 1.5.2. A megbízhatóság, becsületesség, szavahihetőség értékének igazolása
 - 1.5.3. Az egészséges életmód alapvető ismereteinek közvetítése
 - 1.5.4. Az egyházhoz tartozás tudatának kialakítása és erősítése
 - 1.5.5. A nemzeti hagyományok tudatosítása és ápolása
 - 1.5.6. A nemzeti azonosságtudat fejlesztése
 - 1.5.7. Az Európához tartozás tudatának erősítése
 - 1.5.8. Késztetés más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére

2. A nevelő-oktató munka céljai

2.1. A korszerű ismeretek nyújtása

- 2.1.1. Az elemi műveltségbeli alapok feltételrendszerének megteremtése: a biztonságos szóbeli és írásbeli nyelvhasználat és az alapvető képességek, készségek elsajátíttatása; a mentális képességek célirányos fejlesztése; az önálló tanulás és az önművelés alapozása
- 2.1.2. Az alpműveltség továbbépítése a differenciálódó tantárgyi rendszerben a mentális képességek céltudatos fejlesztésével; az életvitelhez szükséges, alkalmazható tudás gyarapítása, a problémamegoldó gondolkodás fejlesztése

2.2. Evangéliumi szellemben történő nevelés és oktatás

- 2.2.1. A református iskolában folyó nevelés és oktatás alapját Jézus missziói parancsa határozza meg: „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet ... tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek; és íme én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.” (vö.Mt.28,18-20). Ennek alapján az iskola oktató munkájának alapvető célja, hogy a tanításban bibliai meghatározottságú, igaz értékeket

közvetítsen, a rábízott tanulókat evangéliumi szellemben nevelje. Ehhez olyan légkörre van szükség, ahol az iskola minden tevékenységét áthatja az Igéből táplálkozó református hit és az ökumenikus gondolkodás, melyhez a más felekezetek és világnézetek iránti tolerancia is hozzátartozik. Ennek a légkörnek építőeleme a jézusi szeretetparancs át- és megélése (vö.Mt.22,37-40), majd hiteles közvetítése egymás, és a partnerek, elsősorban a tanulók és szüleik felé.

2.2.2. A felebaráti-testvéri légkörnek a kialakítása, azaz a Biblia irányelveinek gyakorlati megvalósítása a nevelőtestület tagjainak hivatása, feladata és felelőssége. Tudjuk, a pedagógus egész személyiségével nevel:

tekintélyének és hitelének záloga szavai és tettei összhangjában van (vö.EKII.1.17). Ezért fontos, hogy nevelőtestületünk tagjai hit(ük)ben elkötelezett vagy a református keresztyén értékeket toleráló, azok megvalósulását és elplántálását segítő tanítók, tanárok legyenek. A magas színvonalú szakmai munka és a pedagógiában való jártasság mellett elengedhetetlen egymás munkájának megbecsülése, eredményeinek értékelése, tanítványaink türelmes, ha kell, szigorú szeretettel, következetes emberséggel való nevelése (vö.EK.II.1.2.).

3. A nevelő – oktató munka feladatai

3.1. Az iskolában folyó nevelés és oktatás alapvető feladata:

- a tanulókat művelt, jellemes emberekké, az egyetemes emberi értékek tisztelőjévé, a magyar haza és nemzet hűséges és áldozatkész alkotó polgárává formálni, akik mindenkor készek az örökölt és a jelenkori kultúra valódi értékeit befogadni, gyarapítani és közvetíteni,
- a református tanulókat a református egyház hitvalló tagjaivá, a nem református tanulókat – vallásuk szabad gyakorlása mellett – saját felekezetük és a református egyház értékeinek megbecsülésére nevelni.

3.2. Az iskolában folyó nevelés és oktatás feladata továbbá a következő készségek, képességek és tulajdonságok kialakítása és fejlesztése:

- önálló ismeretszerzés,
- problémamegoldó gondolkodás,
- a kulturált magatartás, az emberek közötti kapcsolatok, az együttműködés helyes normái és módszerei,
- a kommunikáció elfogadott normái, különös tekintettel a tiszta, szép magyar beszéd használatára,

- az egészséges életmódhoz kapcsolódó ismeretek és szokások,
- az egészség- és környezetvédelem rendszeres gyakorlása,
- a nemzeti értékek, hagyományok valamint az anyanyelv ismerete, megbecsülése és tisztelete,
- a tanulás, az önművelés vágyának kialakítása,
- a kulturális eseményeken való részvétel igénye,
- intellektuális érzelmek (felfedezés, megértés, alkotás, érdeklődés, vizsgálódás),
- a hagyományok ápolása, újabb hagyományok kialakítása.

4. A nevelő – oktató munka eszközei, eljárásai

4.1. Partnerközpontú működés

Az iskola nyilvánosságra hozza pedagógiai programját és helyi tantervét. A szülőket és a társintézményeket pedagógiai munkájába bevonja. Az iskola gondoskodik az iskolaszék és a Szülők Fóruma működtetéséről. A nevelőtestület tagjai a gyermekre vonatkozó valamennyi ismeretüket megosztják a szülőkkel. A szülők minden iskolai rendezvényről tájékoztatást kapnak.

4.2. A tanulók tevékenységének szervezése

Az iskola egész élete, tanórai és tanórán kívüli munkája a tanulók tevékenységére épül. A különböző tevékenységek irányítása, szervezése, fejlesztése hozzájárul az önálló, kezdeményező, alkotó személyiségek neveléséhez. Az intézmény hangsúlyt fektet a tanulás és a szabadidős tevékenység egészséges arányainak kialakítására. A nevelési program megvalósítását a tanítási órák mellett a napközis foglalkozások, az osztályfőnöki órák, a reggeli áhítatok, a „csendes percek”, a tanulmányi kirándulások, az iskolagyűlések, az iskolai sportköri foglalkozások, a diákönkormányzati rendezvények, az erdei iskolák és a rendhagyó tanítási órák segítik.

4.3. A tanulók önálló ismeretszerzése, öntevékenysége

A tanulók öntevékenysége kiterjed az iskolai élet minden területére. Növendékeink számára biztosítjuk az önálló könyvtárhasználatot, a multimédiás oktató anyagokhoz való hozzáférést, a tehetséggondozó tanfolyamokon való részvételt. Az iskola lehetőséget nyújt a

diákönkormányzat vezetői és az iskolavezetés közötti kapcsolattartásra, megteremti a diákönkormányzat működéséhez szükséges feltételeket.

A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

A családi nevelés hatásának csökkenése, az iskolai tartózkodási idő növekedése arra készteti az iskolákat, hogy a gyermekek nevelésében az eddiginél nagyobb szerepet vállaljanak. Iskolánkban a református szellemben való nevelés határozza meg azokat az alapelveket, amelyeket a gyermeki személyiség szellemi és fizikai fejlesztésében, a magatartás, a jellem, az érzelmek hatékony befolyásolásában követünk. A református vallás mibenlétének megismerése, átélése nemcsak áhítatokon, hittan órákon kell, hogy gyakorlattá váljon, hanem nevelésünk, oktatásunk minden területén.

A pedagógusok feladatköre, iskolánk életmódja, tevékenységrendszerünk és az ezek alapján megfogalmazott követelményrendszer segítik a kijelölt tartalmak elsajátítását, a szokások, motívumok, emóciók, képességek, készségek fejlődését. Iskolánk arra törekszik, hogy kielégítse a tanulók szükségleteit és szociális igényeit: mozgásigényét, kíváncsiságát, játékszeretét, önállósulási törekvéseit, elismerés iránti vágyát, stb.

A személyiségfejlesztés általunk kijelölt területei a következők:

1. tanulási motívumok kialakítása
 2. értelmi képességek fejlesztése
 3. erkölcsi nevelés
 4. szociális készségek fejlesztése
 5. differenciálás
 6. az éntudat fejlesztése
1. A személyiség fejlődése szempontjától alapvető jelentőségűek a tanulási motívumok. Ezek elsősorban az iskolához, a tanuláshoz való viszonyban, a tantárgyi kötődésben, az érdeklődés gazdagságában jutnak kifejezésre. A fejletlent tanulási motívumok, a tanulással szembeni ellenséges beállítódás, a félelem az érdektelenség valamint a szorgalom vagy a kötelességtudat hiánya alapvető pedagógiai kihívást jelentenek nevelőink számára. Ezek pozitív irányú, tudatos fejlesztésére törekszünk.
- Az egyik leghatékonyabb tanulási motívum, a pedagógus és a tanuló közötti tanítványi kötődés. Ezért tartjuk fontosnak, hogy minden gyereknek legyen olyan kötődése, amelyben érzi, hogy védettséget, megértést, segítséget kaphat.

A társakhoz való viszony megfelelő kialakítása érdekében olyan szervezeti megoldásokat működtetünk, amelyek lehetővé teszik a segítőkész együttműködés és tisztességes versengés gyakorlását, az egymásra utaltság, a másokért érzett felelősség megtapasztalását. A Biblia megismertetésével közvetlen példákon keresztül segítjük az együttérzés, az alázat, a tisztelet, a toleráns magatartás kialakulását. Mindezek napi gyakorlásával olyan iskolai életmódot illetve légkört kívánunk kialakítani, amely pozitívan hat a tanulásra, és amelyben a tanuló biztonságban érzi magát, szeretetet érez és meg tud felelni a vele szemben támasztott követelményeknek.

A tanításhoz való kötődés együtt jár bizonyos tantárgyi kötődéssel, mely fokozatosan fejlődik a tantárgy tartalma iránti érdeklődéssé, ami szintén hatékony tanulási motívummá válhat. Ezért fordítunk nagy gondot a tantárgyak megszerettetésére. A tanulás értékeinek tudatosítását, a tanultságnak, mint a jobb érvényesülés feltételének elfogadtatását is a tanulási motívumok fejlesztésével kapcsolatos feladatok közé soroljuk.

2. Az értelmi képességek fejlesztése valamennyi tantárgy pedagógusának feladata. A fejlesztés területeinek a megismerési, a kommunikációs és a gondolkodási képességek fejlesztését tekintjük.

A megismerési képesség az információk felvételét, értelmezését és ellenőrzését foglalja magába. A kommunikációs képesség a kapcsolat létrehozásának, a közlemény megértésének és létrehozásának a képessége. A gondolkodási képességnek köszönhetően a tudásból új tudás hozható létre. Ezen képességek csak gyakorolt tartalmakon hatékonyak.

3. Az erkölcsi értékek, normák, magatartási szabályok megismerése, elfogadása és elsajátítása az iskolába lépés pillanatától kezdve kiemelt fontosságú. A magatartási helyzetek, szokások megvitatásával, értékelésével, az elvárások indoklásával a megfelelő magatartásminták beépülését kívánjuk biztosítani, amely a későbbi társadalmi beilleszkedést, együttélést segíti.
4. A szociális képességek, mint az önzetlen segítség, az együttműködés, a demokratikus vezetés, a tisztességes versengés csak gyakorlás alapján fejlődnek. Az iskolai mikro- és makrokörnyezet biztosítja a gyakorlási alkalmakat mindenki számára, és a beleélési készség (empátia), a konfliktuskezelő készség, a vitakészség és a szervezőkészség fejlődését is.
5. A kötelező iskolázás alapvető feladata, hogy a differenciálás legkülönbözőbb formáit felhasználja annak érdekében, hogy a tanulók közötti különbségeket az osztály együtt tartásával, együtt nevelésével jobban

lehesse kezelni, a lassabban fejlődő tanulóknak legyen esélyük a beilleszkedésre, a tehetségeseknek pedig az adottságaiknak megfelelő fejlődésre. A tanórán megvalósítható differenciált nevelés minden évfolyamon az általános fejlődést szolgálja, a tanórán és iskolán kívüli szervezeti formák a speciális irányú fejlődést, a pályorientációt segítik. A gyermekek szeretetével, pedagógiai tapintattal, az önbizalom növelésével segíthetjük a tanulók teljesítményének pozitív változásait.

6. Az éntudat fejlődése, fejlettsége a személyiség kialakulásának fontos jellemzője. Az önmagunkról, az emberről és a világról elsajátított tapasztalatok világnézetté szerveződése. Az éntudat összetartó alapján az emberi léte, a lélekre, a halálra vonatkozó ismeretek, hipotézisek, tapasztalatai és filozófiai nézetrendszerek és vallási tanítások képezik. Az iskola feladata, hogy járuljon hozzá a tanulók éntudatának kialakulásához, a megfelelő világkép, a reális önismereten alapuló énkép fejlődésének segítségével.

Összefoglalva:

A személyiségfejlesztés fentiekben vázolt aspektusaival szeretnénk elérni, hogy a gyermekek önmagukról, az emberről, a látható és láthatatlan világról megszerzett ismeretei, tapasztalatai világképpé szerveződjenek. A református vallás tanításai alapján kialakuló megfelelő világkép, a reális önismereten alapuló énkép fejlődésének segítségével igyekszünk hozzájárulni a tanulók éntudatának fejlődéséhez.

A közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok

1. A közösségfejlesztés céljai, közös követelményei

1.1. A közösség, közösségfejlesztés fogalma

A közösség általános fogalma: a társadalmi csoport intenzív formája, amelyet a tagok közötti tartós kötődések, az összetartozás tudata, a közös cél megvalósításában megnyilvánuló együttműködés jellemez.

A közösség bibliai értelmezése: a közösség teológiailag leglényegesebb formája a Szentháromság Istennel való közösség. Az egyház azoknak a közössége, akiket egy hit, egy reménység, egy keresztség, egy Úr és egy Lélek köt egybe a szeretet kötelékével (Ef 4,4). A hívők „Krisztusban” egyetlen családot alkotnak, akik egymásnak testvérei. Ebben a közösségben megszűnik mindenféle ellentét. A felebarát iránti szeretet az Istenhitből táplálkozik, ennek következménye az egymásra figyelés.

A közösségfejlesztés az a folyamat, amely az egyén és a társadalom közötti kapcsolatot kialakítja, megteremti.

1.2. A közösségfejlesztés céljai, közös követelményei

A globalizálódó világban a hagyományos emberi kapcsolatok, értékrendszerek széthullóban vannak. Mai társadalmunkban legitimitást nyert az egyéni, személyes érdekek elsőbbsége szemben a közösségi érdekekkel. A nevelésnek együtt kell változnia a folyton változó társadalmakkal és az intézményes nevelést kell hatékonyabbá tenni ahhoz, hogy a közösségek gyengülő szocializációs hatását fokozottabb mértékben támogathassuk. Ahhoz, hogy a társadalomban megindult széthullást megakadályozhassuk a csoportlétre, a szervezeti, a társadalmi létre nevelésnek központi jelentőségű feladattá kell válnia.

Iskolánk nem adja fel azt a pedagógiai optimizmust, azt a hitet, hogy a nevelés által jobbra tehető az ember, a világ. Ennek fényében iskolánkban a közösségfejlesztés általános céljai / közös követelményei:

➤ A tanulók szociális személyiségjegyeinek fejlesztése kiemelt feladat:

- alakuljon, fejlődjön a gyermek normákhoz, értékekhez való viszonya egészségügyi, alapvető udvariassági szokások területén, tevékenységhez kötődő együttműködési formákban

- érje el az életkori sajátosságoknak, egyéni képességeinek megfelelő szintet (engedelmesség, identifikációs, belső érettségi szint)
- fejlődjön a közösségben elfoglalt helye (intropersonális kapcsolatok, kontaktusteremtő- és tartó, együttműködési, kommunikációs, nyelvi képesség)
- fejlődjön a tanuló tevékenységhez való viszonya (kudarcc- és sikertűrés, eredményre való törekvés, konfliktusmegoldó-, alkalmazkodóképesség, szervezőkészség)
- fejlődjenek a cselekvés végrehajtásához szükséges akarati tulajdonságai (én- kép, testséma ismerete, térbeli tájékozódása, önértékelése, önbizalma, önfegyelme, önérvényesítési módja, együttérzése, toleranciája, beleérző képessége)

➤ Fontos feladat a nemzeti értékek és hagyományok közvetítése:

- Sajátítsák el azokat az egyéni és közösségi tevékenységeket, amelyek az otthon, a lakóhely, a szülőföld, a haza és népei megismeréséhez, megbecsüléséhez vezetnek.
- A hon- és népismeret segítse elő harmónikus kapcsolat kialakítását a természeti és társadalmi környezettel.
- Alapozza meg a nemzettudatot, mélyítse el a hazaszeretetet, ösztönözzön a nemzet történelmi, kulturális és vallási hagyományainak ápolására, késztesse az ezekért végzett egyéni és közösségi tevékenységekre.

➤ Az egyházhoz tartozás tudtának kialakítása és erősítése:

- A hittanoktatás egyik legfontosabb célja, hogy tudatosítsa a tanulóknak a Szentháromság Istennel való közösség fontosságát.
- Alakítsa ki és mélyítse el a keresztyén értékek elfogadását, a tanulóknak váljon belső meggyőződéssé az evangéliumi szellemiség, az egyházhoz, gyülekezeti közösséghez tartozás érzése.

➤ Európához és az egyetemes emberi kultúrához tartozás tudatának erősítése:

- Pozitív viszony alakuljon ki a közös európai értékekhez.
- A tanulók legyenek nyitottak és megértőek a különböző szokások, életmódok, kultúrák, vallások iránt és becsüljék meg ezeket.
- A tanulók törekedjenek arra, hogy közvetlenül is részt vegyenek a nemzetközi kapcsolatok ápolásában.

➤ A szűkebb és tágabb környezetből megismerhető értékek és problémák tudatosítása:

- Elő kell segíteni a tanulók környezettudatos magatartásának kialakulását annak érdekében, hogy a tanuló képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítse az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntarthatóságát.
- A környezet ismeretén és személyes felelősségen alapuló környezetkímélő magatartás egyéni és közösségi szinten egyaránt legyen a tanulók életvitelét meghatározó erkölcsi alapelv.
- A tanulók kapcsolódjanak be közvetlen környezetük értékeinek magórzésébe, gyarapításába.
- A tanulók szerezzenek személyes tapasztalatokat az együttműködés, a környezeti konfliktusok közös kezelése és megoldása terén.
- Fejlődjön a beteg, sérült és fogyatékos embertársak iránti elfogadó és segítőkész magatartás.

➤ A kommunikációs kultúra fejlesztése:

- A kommunikációs kultúra középpontjában az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és –kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének, megvédésének a képességei állnak.
- Az iskolának az új információs környezetben eligazodó, és azt kritikai módon használó fiatalokat kell nevelnie.
- A kommunikációs kultúra részben a műveltség, a tudás alapja, részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezések, az egyén és közösségi érdek érvényesítésének és elfogadásának döntő tényezője.

2. A közösségfejlesztés szintjei, színterei és módszerei

2.1. Az Egyházhoz tartozás, a Szentháromság Istennel való közösség

2.1.1. Színterei és módszerei

- Osztály szinten: hittanórák, áhítatok

Módszerei: A közös éneklés, a közös ima, a hit megélése, egymás gondjainak és örömeinek meghallgatása a közösség érzésének tudatát erősíti a gyerekekben.

- Évfolyam szinten: reggeli áhítatok

Módszerei: A gyerekek a hétköznapi életből vett példákon keresztül tanulják meg az Ige által követelt emberi magatartásformákat, az egymásra figyelmet, az

az egymás iránti toleranciát. Megtanulhatják, hogy az Istennel való közösséggel élhetik meg a többi emberrel való közösséget is.

- Iskola szinten: adventi áhítatok, ünnepi istentiszteletek a Nagytemplomban (tanévnyitó, Reformáció Emlékünnep, Karácsony, Kölcsey-nap, tanévzáró), hittantábor, családi istentisztelet

Módszerei: Az ünnepre készülődés, az ünnep megélésének közös élménye erősíti a közösséget. A táborban az egyéneket egybeköti a Biblia közös tanulmányozása, a napi áhítatok meghittsége, a Biblia által preferált öröm és vidámság megélése a játékokban és versenyekben. A családi istentiszteletek alkalmával a gyerekek a családtagok jelenlétében mutatják be a hittanórán tanult ismereteket, amely bizonyos szempontból hitük bizonyoságtétele.

- Egyház szintjén: református iskolák országos tanulmányi versenye, ünnepi istentiszteletek a Nagytemplomban

Módszerei: A verseny esetében összekötő kapocs az egyház, az egyházi iskolákban a református egyház által közvetített erkölcsi normák, amelyek elősegítik az egyházhoz való tartozás fejlődését. A közös istentiszteletek erősítik az összetartozás érzését, helyszínük pedig az egyházhoz való kötődés kialakulását.

2.2. Osztályközösség

2.2.1. Színterei

- alsó tagozat és napközi:

osztálykirándulás, nemzeti ünnepek (okt. 23., márc. 15.), erdei iskola, kulturális műsorok (Mikulás, farsang, Anyák-napja), színház-, mozi és múzeumlátogatás, kiállítások közös megtekintése, témaorientált vetélkedők (pl. Takarékosági Világnap, Madarak és Fák-napja, Fogászati Világnap), sportfoglalkozás (úszás, korcsolyázás).

- felső tagozat:

osztályfőnöki óra, nemzeti ünnepek (okt. 23., márc. 15.), osztálykirándulás, klubdélután, színház-, mozi- és múzeumlátogatás.

2.2.2. Módszerei

Az osztályt a csoportlétre nevelés érdekében, mint elemi csoportokból szerveződő kiscsoportot kell működtetni. A csoportlétre nevelő elemi csoportok önkéntesek és heterogének. Alkalmi együttműködés, valamint tudatos

kapcsolódások alakulnak ki egy osztályon belül. Ezáltal válik lehetővé, hogy az elemi csoportok a személyes vonzalmak, kötődések, a csoporthoz tartozás, az együttműködés által biztosítsák a csoportlétre nevelő hatásukat. Az elemi csoportok kialakulása során bontakozik ki a tanulók értékelő viszonyulása a tevékenységekhez, a tárgyakhoz és a társakhoz, amelyek megnyilvánulási formái az együttlét, közös élmény, a segítő részvétel, felelősség a sikerért, a többiekért tevékenykedők megbecsülése, a többségi magatartás követése, személyes belátás, fegyelem.

Feladatunk:

- a spontán képződött elemi csoportok munkájának szervezése oly módon, hogy az az osztályközösség fejlődését szolgálja
- a közösség tagjai kapjanak olyan feladatot, lehetőséget, amely elősegíti egyéniségük, pozitív oldaluk kiteljesedését (pl. felelősök választása, szervezési feladatok)

Az osztályfőnöki óráknak kiemelt szerepe van a közösségfejlesztésben. Az osztályfőnöki nevelés programja először az önismeret fejlesztésére törekszik, hiszen az önmagát jól ismerő egyén tudja önmagát a közösségben elhelyezni, majd a közösséghez való pozitív viszonyt alakítja.

Az osztályfőnöki órák speciális módszerei: beszélgetés, vita, szituációs szerepjátékok, információk gyűjtése, gyűjtőmunkák elemzése, oktatófilmek feldolgozása, esettanulmányok elemzése, mérések, értékelések.

2.3. Évfolyam

2.3.1. Színterei

- alsó tagozat: alsó tagozatos iskolagyűlés, a DÖK által szervezett rendezvények,
- felső tagozat: felső tagozatos iskolagyűlés, DÖK rendezvények, tánciskola

DÖK rendezvények iskolánkban: Állatok Világnapja, Nemzetközi Madármegfigyelő Nap programjába való bekapcsolódás, Fogászati Világnap (vetélkedők, ismeretterjesztő előadások), őszi, tavaszi sportversenyek, Gyermekkönyvhét, kézművesvásár, farsang, Víz Világnapja (kiállítás, kirándulás), Környezetvédelmi hét a Föld Napja alkalmából (vetélkedő, környezetvédelmi akciók szervezése), Reformhét, DÖK nap.

2.3.2. Módszerei

Iskolánkban az iskolagyűléseket háromhavonta egy-egy alkalommal tartjuk meg. Az iskolagyűléseken az egész évfolyam előtt hangzanak el a közösséget érintő feladatok, célkitűzések, problémák, valamint a közösség egy-egy tagjára vagy kisebb csoportjára vonatkozó dicséret vagy kritika. Ez erősíti az egymásra való odafigyelést, az évfolyamhoz tartozó osztályok közötti kapcsolatok alakítását.

A DÖK rendezvények iskolánkban mindkét évfolyamra vonatkoznak, megszervezésük azonban évfolyamonként történik az életkori sajátosságok alapján. A gyerekképviselők állást foglalnak az iskola életével kapcsolatos ügyekben, részt vesznek egyes feladatok döntés-előkészítésében, különböző rendezvények megszervezésében. A diákönkormányzati üléseken megtörténik a közösségi tapasztalatok számbavétele, értékelése, majd új javaslatok, ötletek összegyűjtése, az újabb célok, tennivalók megfogalmazása. A gyerekképviselők tájékoztatják az osztályközösséget a közös feladatokról.

A tánciskolai záróünnepségén nézőként, illetve szereplőként való részvétel szorosabb kapcsolatot alakíthat ki az osztályok között az esemény közös megélése, a közös siker, az örömszerzés és a személyes kapcsolatteremtés lehetőségének nyújtásával.

2.4. Iskolaközösség

2.4.1. Színterei

Tanévnyitó, ballagás, tanévzáró, ünnepi istentiszteletek, helyi tanulmányi versenyek (református iskolák tanulmányi versenye, karácsonyi versmondó verseny), Kölcsey-nap alkalmából koszorúzás, idegen nyelvi karácsonyi műsorok, karácsonyi koncert, Valentin-nap, tánciskola záróünnepsége, ének-zene tagozatos tanulók év végi hangversenye, iskolarádió, iskolaújság.

2.4.2. Módszerei

Az iskola a szervezeti létre nevelés szempontjából akkor lehet eredményes, ha az egyes osztályok nem egymástól elszigetelten élnek, hanem megfelelő fórumok, közös programok által gyakori érintkezések, együttműködések lehetségesek. A feladatunk az, hogy megteremtsük a feltételeit azoknak az alkalmaknak, amelyek biztosítják a tanulóknak az együttlétet, a közös élményszerzést, tevékenységet.

2.5. Iskolán kívüli közösségek

2.5.1. Színterei

Városi, megyei, országos versenyeken való részvétel, nyári táborok, az iskolai kórus hazai és külföldi fellépései, társintézmények meglátogatása (pl. Immánuel Otthon), e-mail kapcsolat külföldi iskolákkal, levelezőtársakkal.

2.5.2. Módszerei

A kórus külföldi utazásai során, az e-mail kapcsolat útján közvetlenül megvalósul a nemzetközi kapcsolatok ápolása. Ez hozzájárul ahhoz, hogy a tanulóknál pozitív viszony alakuljon ki a közös európai értékekhez, nyitottak legyenek más kultúrák, szokások elfogadása iránt.

Fogyatékos gyermekek intézményének meglátogatásakor fejlesztjük a sérült embertársak iránti elfogadó magatartást.

3. A közösségfejlesztés személyi és tárgyi feltételei

Személyi feltételek: szakképzett pedagógusok, iskolai lelkes, hitoktatók, gyógytestnevelők, szabadidő-szervező.

Tárgyi feltételek: külsőleg-belsőleg ápoltság, kellemes iskolaépület, szaktantermek, hittanterem, tornaterem, tükrös terem (tornaszoba), számítógéphálózat, internet kapcsolat, kiállítások rendezésére alkalmas aula, rendezett iskolaudvar.

A pedagógusok helyi intézményi feladatai

Az intézményben dolgozó pedagógusok felelősséggel és önállóan, a tanulók tudásának, képességeinek és személyiségének fejlesztése érdekében végzik szakmai munkájukat a munkaköri leírásban foglaltak keretein belül az iskolai tantárgyfelosztáson meghatározott munkarend alapján.

A pedagógus:

- tanóráira és tanórán kívüli foglalkozásaira rendszeresen felkészül, nagy gondot fordít a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelő fejlesztő foglalkoztatásra, a módszertani innovációra, a rendelkezésre álló idő optimális kihasználására;
- tanórai munkáját a gyermekek adottságainak, haladási tempójának megfelelően differenciáltan szervezi;
- gondot fordít a tehetséges tanulók megfelelő foglalkoztatására, amit a tanórai differenciáláson kívül egyéni tehetséggondozó foglalkozás illetve tanulmányi versenyekre való felkészítés formájában is megtehet;
- a gyermekek tanulmányi fejlődését sokoldalú szemléltetéssel szolgálja, s maga gondoskodik az általa használt szemléltető és technikai eszközök helyes tárolásáról, épségének megőrzéséről;
- rendszeresen ellenőrzi és értékeli a gyermekek tanulmányi munkáját annak figyelembe vételével, hogy az értékelés az életkori sajátosságoknak megfelelő, motiváló hatású legyen;
- az értékelésben törekszik az írásbeli és szóbeli formák egyensúlyának megtartására gondot fordít arra, hogy az írásbeli és szóbeli számonkérés egyensúlyban legyen;
- a kötelező írásbeli feladatokat ellenőrzi, javítja vagy a tanulókkal együtt értékeli;
- az írásbeli számonkérések anyagait a következő tanórára, de legkésőbb 10 munkanapon belül köteles kijavítani;
- a tanulók személyiségfejlesztését a tanítás-tanulás folyamatában tervszerűen végzi, s ennek keretében feladata a gyermekek minél alaposabb megismerése, amit a tanulók állandó, tudatos megfigyelésével, változatos közös tevékenységek szervezésével és különböző vizsgálatok segítségével érhet el;
- fokozatosan szoktatja tanulóit az iskolai élet szabályainak betartására, megismerteti és betartatja velük az iskola házirendjét;

- biztosítja tanulói számára, hogy nyugodt légkörben, türelmes, elfogadó környezetben fejlődjenek;
- feladata a tanulás megszerettetése, a szellemi erőfeszítésekben rejlő örömforrások felfedeztetése, a gyermekek spontán érdeklődésének fenntartása, fejlesztése;
- tanórán kívüli szabadidős foglalkozásokat szervez a tanulók életkorának, igényeinek megfelelően;
- a tanítási órákon és tanórákon kívüli foglalkozásokon különös gondot fordít a tanulók együttműködési készségeinek, önállóságának és öntevékenységeinek kialakítására;
- a közös iskolai tevékenység minden mozzanatában gyakoroltatja a kulturált emberi viselkedés szabályait;
- a kötelező házi feladatokat ellenőrzi, javítja, vagy a tanulókkal javíttatja, és velük együtt értékeli;
- megismeri az általa foglalkoztatott tanulókról szóló szakvéleményeket és szakértői véleményeket, annak ajánlásait figyelembe veszi és mérlegeli az érintett gyermekek tanításkor és osztályzásakor;
- az iskolavezetés jóváhagyásával, a tantárgyfelosztás alapján a lassúbb tempóban haladó gyerekek számára felzárkóztató foglalkozásokat szervezhet lehetőséget biztosítva a javításra;
- foglalkozásain optimálisan felhasználja a rendelkezésére álló szemléltető eszközöket;
- állandó jelleggel gyarapítja szakmai és pedagógiai tudását, a szaktárgya körébe tartozó új tudományos eredmények megismerésére törekszik és a módszertani fejlesztések körében való tájékozódik

Az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai

A NAT alapján készült kerettanterv olyan iskolai pedagógiai munkát feltételez, amelyben a tanulók tudásának, képességeinek, egész személyiségének fejlődése, fejlesztése áll a középpontban; figyelembe véve, hogy az oktatás, a nevelés színtere nemcsak az iskola, hanem a társadalmi élet és tevékenység számos egyéb fóruma is. Az ismeretek, a készségek, a képességek elmélyítése során sokféle nevelő hatás éri a tanulókat. Bármilyen színes és tartalmas is a tanítási órák tananyaga, a szükséges nevelési hatásokat, a tanulók személyiségének sokoldalú fejlesztését csak tervszerűen kialakított nevelési rendszerrel, gondosan egymásra épített nevelési tartalmakkal lehet megvalósítani. A tanulók személyiségfejlődését kibontakoztató pedagógiai folyamatokat, az osztályban érvényesülő nevelési hatásokat az osztályfőnöknek kell összehangolnia.

Az osztályfőnök céltudatosan irányítja az osztályban folyó nevelő-oktató munkát, összehangolja az iskolai és iskolán kívüli nevelési tényezőket, pedagógiai törekvéseket.

A tanulókkal közösen tervezi, elemzi, és alakítja az osztály életét, biztosítja annak bekapcsolódását az iskola egészének nevelési rendszerébe. A tanulók közvetlen megismerése és az osztályközösség arculatának formálása kiváló lehetőségeket kínálnak az iskolai és iskolán kívüli programok: szakkörök, klubdélutánok, sportfoglalkozások, rendezvények, diákgyűlések, utazások, kirándulások, színház-, és múzeumlátogatások stb.

Az osztályfőnöki munka eredményessége érdekében a pedagógus kapcsolatot tart tanítványai szüleivel, erősíti a családból származó pozitív nevelési hatásokat, megismeri a család viszonyulását az iskolához, a gyermekhez. Az osztályfőnöki munka kritikus pontja a torz családi nevelési minták és szokások ellensúlyozása, a negatív társadalmi hatások kivédése.

Az osztályfőnök nevelő munkáját az iskola pedagógiai programja, a helyi tanterve és a tanmenete alapján végzi.

Tevékenysége három fontos feladatkörre terjed ki:

- A, ügyviteli (adminisztrációs) teendők ellátása,
- B, szervezési, koordinációs feladatok végrehajtása,
- C, közvetlen nevelőmunka.

A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje

„Az élet nem azon áll,
hogymilyen jó kártyát kapunk a sorstól,
hanem azon, hogy egy rossz
osztást jól játszunk meg.”
(Stevenson)

Kudarc fogalma:

Kudarcról akkor beszélünk, ha a gyermek teljesítménye a normahatár alatt marad, azaz nem felel meg a követelményeknek.

A kudarc a pedagógusnak, mint nehezen nevelhetőség jelenik meg: a nehezen nevelhetőség egyik gyakori tünete az iskolai kudarc.

Kudarc okai:

Az oka lehet: nem tudás és nem akarás, képességbeli hiány, a feladatnak megfelelő magatartás hiánya.

Mindezek mögött idegrendszeri, biológiai, családi és iskolai okok húzódnak. Sok kár származik abból, ha a túlzott oktatási terhelés lehetetlenné teszi a nevelő számára a tulajdonképpeni nevelőmunkát, a tanulókkal való egyéni foglalkozást és a tanulóközösségek irányítását.

A tanulási kudarc főbb területei:

A viselkedés, az aktivitás területén mutatkozó zavarok:

1. hiperaktivitás vagy hipermobilitás

Ezek a gyerekek nem képesek nyugodtan ülni, állandóan közbeszólnak, nem tudják kivárni, amíg rájuk kerül a sor.

Állandóan izegnek, mozognak, társaikat nem hagyják dolgozni. Alacsony toleranciával rendelkeznek, gyakran kerülnek konfliktusba társaikkal.

2. figyelemzavarok: hullámszó, ingadozó intenzitású figyelem, túlzott elterelhetőség, a figyelem megtagadása, összpontosítási nehézség.

3. Az érzékelés és a motorikum területén mutatkozó zavarok. A nagy- és finommozgások zavarai, koordinációs nehézségek.

Gestalt-látás hiánya: fordítottan érzékeli az alak-háttér viszonyokat.

A szem-kéz koordináció hiányos.

4. Téri orientáció problémái: nem alakul ki a meglévő testkép, testséma

Iránytévesztés, lateralizáció zavarai.

5. A nyelvi fejlettség zavarai: gyenge beszédartikuláció, szegényes szókincs, nehézkes kifejezőmód, beszédhiba.
6. Másodlagosan kialakuló tünetek: nagyfokú szorongás, kudarcérvárás, agresszió, visszahúzódás, figyelemfelkeltő viselkedés, pl. bohóckodás, ellenállás minden pedagógiai ráhatásnak.

Komplex ráhatás fő területei

I. Testi fejlődés

1. Mozgásfejlődés, csontozat, izomzat fejlesztése.

Mozgásfejlesztés fő feladatai:

- A gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése.
- A rendszeres mozgással egy egészséges életvitel kialakítása.
- A mozgástapasztalatok bővítése, sok gyakorlással, a mozgáskészségek alakítása.
- A testi képességek, fizikai erőnlét fejlesztése (kondicionális, koordinációs).
- Mozgáson keresztül az értelmi struktúrák és a szociális képességek fejlesztése.

Mozgásfejlesztés területei:

- könnyített testnevelési órák
- preventív torna
- gyógytestnevelési órák
- felzárkóztatás célzattal
- megelőzés célzattal
- gyógyítás célzattal

2. Egészséges életmód

II. Beilleszkedési és tanulási zavarok

1. Tanulási zavarok

- nyelvi fejlettség, beszédkészség zavarai
- figyelemzavarok
- percepciós (érzékszervi) zavarok

Minden tantárgy általános fejlesztési területe, mely differenciált osztálymunkával, egyéni foglalkoztatással, kiscsoportos felzárkóztatással (korrepetálással) oldható meg.

Logopédiai esetekben szakember segítségnyújtása (dislexia, disgrafia, discalculia).

2. Magatartászavarok

A tanulási nehézség először a viselkedésben tükröződik. Ezek a gyerekek túlzottan mozgékonyak, vagy nagyon visszahúzódóak. Nem követik az utasításokat, gyakran meg sem értik, amit mondanak nekik. Tétovázóak, nem tudják elkezdeni a feladatot. Ha felszólítják őket, zavartan álldogálnak, nem tudják, mi volt a kérdés. Holmijuk rendezetlen, iskolai felszerelésüket szétszórják, szétszedik. A tárgyakat kiejtik kezükből, mellényúlnak, lesöprik a padról. Írásuk csúnya, maszatos, rendezetlen.

III. Fejlesztési lehetőségek

Oki terápia, a hatásmechanizmusok emelése (minden pedagógus feladata):

- a konfliktusok azonnali feltárása, orvoslása a Nevelési Tanácsadó szakemberei segítségével
- szakemberigény:
 - iskolapszichológus
 - logopédus
 - fejlesztő pedagógus
- képességfejlesztő foglalkozások (szakkör, fakultáció)
- differenciált foglalkozások
- egyéni értékelés rendszere az egyéni fejlődési ütemnek megfelelően

Cél:

Ellensúlyozni a tanulók különböző elváltozásból, lemaradásból fakadó kissebségi érzéseit, gátlásait.

A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje

A diákönkormányzat az iskola diákjainak érdekvédelmi és jogérvényesítő szervezete. A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet az intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben. A diákönkormányzat saját szervezeti és működési szabályzata

szerint működik. Jogait a hatályos jogszabályok, joggyakorlásának módját saját szervezeti szabályzata tartalmazza. A működéshez szükséges feltételeket az intézmény vezetője biztosítja a szervezet számára. A diákönkormányzat véleményt nyilváníthat, javaslattal élhet a nevelési-oktatási intézmény működésével és a tanulókkal kapcsolatos valamennyi kérdésben.

A diákönkormányzat szervezeti és működési szabályzatát a diákönkormányzat készíti el, és a nevelőtestület hagyja jóvá.

A diákönkormányzat véleményét – a hatályos jogszabályok szerint – be kell szerezni:

- az iskolai SZMSZ jogszabályban meghatározott rendelkezéseinek elfogadása előtt
- a házirend elfogadása előtt.

A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái

Az iskolavezetés és a nevelőtestület partnernek tekinti a szülőket.

Kapcsolattartásában a vélemények kölcsönös megismerésére törekszik.

Ennek érdekében a következő fórumokat szervezi és működteti:

- évente három alkalommal szülői értekezletet tart
- a speciális helyzetű évfolyamon (első és nyolcadik osztályok) szülei számára tájékoztató, illetve pályaválasztási szülői értekezletet hív össze
- nyári táborok, erdei iskolák előtt rendkívüli szülői értekezletre hívja az érintett szülőket

Az iskola igyekszik lehetőséget teremteni a szülőknek arra, hogy életét, tevékenységeit, szándékait minél jobban megismerhessék és elfogadhassák.

Ezért a szülők számára nyitott napokat

fogadóórákat

kulturális bemutatókat

hangversenyeket

kiállításokat

ünnepi istentiszteleteket

ünnepélyeket

családi istentiszteleteket szervez.

A tanulmányok alatti vizsgák szabályai

A tanulmányok alatti vizsgák (a továbbiakban: vizsga) a következők:

- a) javítóvizsga
- b) osztályozó vizsga
- c) különbözeti vizsga

A tanulmányok alatti vizsgákkal kapcsolatos intézményi eljárásrend

- A vizsgát a tanév helyi rendjében meghatározott időszakban (vizsgaidőszak) lehet tenni, azzal, hogy az igazgató ettől eltérő időpontot is kijelölhet.
- A vizsga időpontjait az igazgató jelöli ki, melyet a helyben szokásos módon valamint az intézmény honlapján közzétesz.
- Egy vizsgaidőszakban legfeljebb két évfolyam tananyagából tehető vizsga. Három évfolyam anyagából csak rendkívül indokolt esetben igazgatói engedéllyel lehet vizsgázni.
- Az osztályozó vizsga kérelemre történő letételét az igazgató engedélyezi.
- A vizsga követelményeit az iskola helyi tantárgyi tantervében foglaltak határozzák meg.
- A vizsgakötelezettség a tanulónak az évfolyam követelményeiben megállapított valamennyi tantárgyra vonatkozhat. Ez alól felmentést csak az igazgató adhat engedélyt.

Vizsgaforma, vizsgarészek

- szóbeli vizsga
- írásbeli vizsga

A felvétel és az átvétel - Nkt. keretei közötti - helyi szabályai

Tanulói jogviszony létesítése

A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik, amely jelentkezés alapján történik. A jogviszony létesítéséről az igazgató dönt a jogszabályok figyelembe vételével. A felvétel ill. az átvétel feltétele, hogy a tanuló, szülő elfogadja az iskola pedagógiai programját, helyi tantervét és házirendjét. Tanév közbeni átvétel esetén a házirendben a tanulót megillető jogok gyakorlása és a számukra előírt kötelezettségek teljesítése a beíratás napjától illetik meg a tanulót ill. ettől kezdve kérhető számon.

Elsősök beíratása minden évben a kormányhivatal által meghirdetett időpontban történik.

A szülőnek a beíratáskor hoznia kell:

- a gyermek személyazonosítására alkalmas, a gyermek nevére kiállított személyi azonosító vagy a lakcímet igazoló hatósági igazolványt.

A beírást az iskolatitkárok végzik.

Tanulók átvétele

Tanulók átvételéről az igazgató dönt. Tanuló átvételére a tanév közben abban az esetben van lehetőség, ha a köznevelési törvényben előírt létszámok lehetőséget biztosítanak erre.

Az átvételhez a tanuló év végi vagy félévi bizonyítványát be kell mutatni. Kiskorú tanuló átvételét szülő kérheti írásban. Különböző iskolatípusokból történő átvétel különbözeti vizsga letételéhez kötött, abban az esetben, ha van olyan tantárgy, amelyet a tanuló nem tanult a korábbi iskolájában. A különbözeti vizsgát egy hónapon belül köteles a tanuló letenni. Indokolt esetben az igazgató hosszabb felkészülési időt is engedélyezhet.

Az átvételt az igazgató helyhiány miatt azonnal megtagadhatja

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv

Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításának célja, hogy a tanulók vészhelyzetben a lehető legjobb döntést hozzák. Tudjanak szabályosan mentőt hívni, legyenek tisztában a vérzések és csontsérülések alapvető ellátásával, ismerjék az újraélesztés technikáját.

A fenti ismeretek elsajátítása nem önálló tantárgyként, hanem a természetismeret, biológia, testnevelés és osztályfőnöki órák keretei között folyamatosan, a tantárgyi tanterveknek megfelelően történik.

Az osztálykirándulások is kiváló lehetőséget kínálnak az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátítására. Az iskola éves programjában az egészségnapon készítjük fel diákjainkat az előforduló baleseti helyzetek elkerülésére és megoldására.

Az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások , az ismeretek számonkérésének rendje

Az írásbeli beszámoltatások céljukat tekintve a tanulók diagnosztikus, formatív, illetve szummatív (leíró-minősítő) értékelésének eszközei lehetnek.

Formái:

1. Az **írásbeli felelet** részben a formatív, részben a minősítő értékelés célját szolgálja. A tanulási nehézségek, hibák feltárását célozza, amely lehetővé teszi a javítást és pótlást. Ugyanakkor minősíti és ösztönzi a tanulók folyamatos készülését.
2. A **témazáró dolgozatok** a tanulók leíró-minősítő értékelésének eszközei.
3. Az **év eleji felmérések** diagnosztikai jellegűek, míg a **félévi**, illetve **év végi felmérések** elsődleges célja a minősítés.
4. **Házi dolgozat**, mint beszámoltatási forma, íratása minősítő céllal történik.

Rendje:

- Az írásbeli feleletre akár minden órán sor kerülhet, érintheti az egész osztályt vagy csak néhány tanulót. Külön előkészítést nem igényel, a tanulók előzetes tájékoztatása a beszámoltatásról nem szükséges, mivel folyamatos beszámoltatási formáról van szó.
- A témazáró dolgozat megírását gyakorló, összefoglaló óra előzi meg, amely a tananyag átfogó feldolgozását biztosítja, és támpontot nyújt a témazáró dolgozatban várható feladattípusokra is.

- A diagnosztikus felmérésekre a tanulók nem készülnek közösen, de időpontjukról kaphatnak tájékoztatást.

Korlátai:

- Ugyanazon a napon legfeljebb két témazáró íratható.
- 1 hetet meghaladó tanítási szünet utáni első tanítási napon a tanuló témazáró dolgozatot nem írhat.
- A 3 napot meghaladó hiányzás esetén a tanulónak időt kell kapnia a tananyag pótlására; írásbeli beszámoltatása csak azután történhet meg.

A témazáró dolgozatok, félévi, illetve év végi felmérések minősítése az egyes tantárgyak tanterveiben megfogalmazott követelményszint alapján történik. Az ezekre kapott érdemjegyek a félévi és tanév végi osztályzatok megállapításánál döntő szerepet kapnak. A diagnosztizáló felmérések érdemjegyeit azonban figyelmen kívül kell hagyni.

Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai

Az alapfokú nevelés-oktatás három szakaszra tagolódik:

1. első-második évfolyam
2. harmadik-negyedik évfolyam
3. ötödik-nyolcadik évfolyam

A házi feladatok kiadásának szempontjai is illeszkedjenek a fenti szakaszolásához.

Célszerű figyelembe venni a következő szempontokat:

- az életkori sajátosságokat
- az értelmi fejlettségét
- a fejlődés ütemét
- a tanulók képességeit, adottságait
- a tanulók napi és heti terhelését
- a házi feladat előkészítettségét.

Alapelvek:

- * A tanulóknak joguk van olyan házi feladatot kapniuk, amely felkészíti őket az eredményesebb munkára.
- * A házi feladatok segítsék elő a szülők tájékoztatását gyermekük iskolában végzett munkájáról, az iskolában folyó munkáról!

- * A tanulót a hiányzás nem mentesíti a házi feladat és a szóbeli tanulás alól, de a hiányzás okától és mennyiségétől függően időt kell hagyni az ismeretanyag pótlására.
- * A napközis kollégák folyamatosan tartásuk a kapcsolatot a tanárokkal!
- * A házi feladatok mindig kerüljenek ellenőrzésre!

1. Az első két évfolyamon a házi feladatok játékosak, illeszkednek az életkori sajátosságokhoz, a gyermek számára könnyen teljesíthetők. Ne okozzon nehézséget, külön terhet annak megoldása a tanuló számára, ugyanakkor feleljen meg a céljának, azaz alkalmas legyen a napi ismeretek ismételtesére, áttekintésére, felidézésére, elmélyítésére. Fontos, hogy a feladat megoldása sikerélményhez juttassa a tanulót és motiválja a későbbiekre nézve. A feladatok könnyen és gyorsan ellenőrizhetők, az ellenőrzés pedig építő jelleggel történik. A hétfégi házi feladat ne legyen több, mint hét közben. Hosszabb szünetekre a tanító nem ad több házi feladatot, mint hétfégre. Kivételt képeznek a kötelező olvasmányok.

2. A harmadik-negyedik évfolyamon a tanulók képességeiknek, értelmi fejlettségüknek legmegfelelőbb, az előrehaladásukat leginkább szolgáló házi feladatot kapnak. Az egyes gyermekeknél a feladatok mennyisége, típusa, sokrétősége szolgálhatja a tehetséggondozást, míg más tanulóknál a sikeres felzárkózást. A feladatok sokrétűek, érdekesek, alkalmasak a napi ismeretek ismételtesére, áttekintésére, felidézésére, elmélyítésére. Hosszabb szünetekre a tanító nem ad több házi feladatot, mint hétfégre. Kivételt képeznek a kötelező olvasmányok.

3. A felső tagozaton a házi feladatok szolgálják az alapismeretek elmélyítését, megszilárdítását, rögzítését, az esetlegesen hiányzó ismeret pótlását, bizonyos alapismeretek készségszintre emelését. Törekedni kell az egyes szaktantárgyak közötti arányos elosztásra. A feladatok elősegítik az egyéni törekvések megvalósulását. A továbbművelődésre a gyermeket csak ösztönözni szükséges, nem pedig kötelezni. Olyan feladatokra is sor kerülhet, amelyek valamely terjedelmesebb anyagrésznek önálló, gyakran alkotó jellegű feldolgozását megszabott határidővel kívánjuk meg (pl. házi olvasmányok, házi dolgozatok). Megfigyelést, önálló kutatómunkát is kaphatnak a gyerekek. Hosszabb szünetekre a pedagógus nem ad több házi feladatot, mint hétfégre. Kivételt képeznek a kötelező olvasmányok.

A szociális hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységek

1.1

A hátrányos helyzet fogalma „rugalmas”. Hátrányos helyzetű gyerekeknek azok tekinthetők akik „itt és most” hátrányosak, vagyis az adott gyerek, illetve tanulóközösség átlagánál rosszabb családi és társadalmi helyzetből származnak. A hátrányos helyzetű gyerekek csoportjának kijelölésénél az alábbi paraméterek látszanak indokoltnak:

- a szülők iskolázottsága,
- a szülők egzisztenciális biztonsága (szülők munkahellyel rendelkeznek-e),
- a családok stabilitása („csonka-család”),
- az eltartottak száma, a családok nagysága (több gyerekek),
- a szülők devianciája,
- kisebbségi, etikai helyzet.

1.2

Az iskolai problémakezelés a problémakezelésnek csak egyik területe. Az iskolára hárul az a feladat, hogy a tanuló iskolán kívüli szociális, személyiségét érintő hatásokat feltérképezze, azokon, ha kell együtt a szülővel változtasson a tanuló érdekében.

A szociálisan hátrányos helyzetű tanulókkal kapcsolatban szervezeti szinten a fő feladat az osztályfőnöké, aki családlátogatások alkalmával feltérképezi a helyzetet és tesz javaslatot szükség szerint intézkedésekre a gyermekvédelmi jellegűtől a szociális segítségnyújtás kezdeményezéséig.

1.3

A hátrányos helyzetű gyerekekre vonatkozó adatok és információk gyűjtése jelenleg az iskolák döntése alapján történik. Az utóbbi években a hátrányos helyzet azért is igen kényes kérdés a szülők és a gyerekek számára, mert sok esetben olyan családokról van szó, amelyek néhány évvel ezelőtt már szerény, de stabil egzisztenciával, konszolidált alsó középosztálybeli családnak számítottak, és csak a rendszerváltás után, a szülők munkanélküliségével veszítették el ezt a státusukat. Az iskolai statisztikához egyrészt a belépő gyerekekkel adatlapokat töltetnek ki, amelyeken megpróbálnak információkat gyűjteni a családokról.

Másrészt az osztályfőnökök közvetlen úton (beszélgetésekkel, megfigyelésekkel, családlátogatásokkal stb.) gyűjtenek információkat a gyerekek családi helyzetéről.

1.4

A hátrányos helyzetű gyerekeknek az átlagosnál sokkal több személyre szóló figyelemre, és problémáik iránti érzékenységre lenne szükségük. Általános tapasztalat az is, hogy a pedagógusok csak akkor érhetnek el eredményeket, ha az átlagosnál nagyobb toleranciára képesek a gyerekek személyiségével és viselkedésével szemben. Be kell látnunk, hogy ezek a gyerekek adottságaik, családi helyzetük, szocializációjuk miatt mások mint az átlag, ezért toleránsan kell viszonyulni hozzájuk.

A gyerekek hatékony oktatásához, differenciált, egyénre szabott pedagógiai módszerekre és eljárásokra van szükség. Esélyeik növeléséhez azonban kevés az iskolai felzárkóztatás, mert legtöbbjük esetében a kulturálisan ingerszegény családi környezet hiányosságait is pótolni kellene (művelődéssel, tartalmas délutáni, hétvégi szabadidős programokkal stb.)

A kompenzálás célja: az egyénre szabott tanulási szokások kialakításával egyidejűleg „felzárkóztatni” a tanulókat a hiányzó ismeretek elsajátíttatásával, valamint kialakítani bennük a tanulás iránti motivációt.

2.

Református iskolák pedagógusainak munkájában a keresztény erkölcsi alapelvek csak Isten Igéjének útmutatására adott válaszként érvényesülhetnek.

Keresztény hitünkől fakadó az evangélium és az Ószövetség törvényének harmóniájában megvalósuló erkölcsi cselekedeteink legfőbb motivációja az Isten – és emberszeretet.

Ez a hit, ez a kincs adhat erőt abba, hogy minél több segítséget tudjunk nyújtani a rászoruló gyerekeknek anyagiakban és lelkiekben egyaránt.

*„Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt,
hogy lássák jó cselekedeteiteket,
s dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat!” (Mt 5:16)*

3.

A szociális hátrányok enyhítésére szolgáló tevékenységi formák:

- kapcsolattartás a tanulókkal,
- kapcsolattartás a tanárokkal,
- kapcsolattartás a szülőkkel,
- a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű tanulók felmérése az osztályfőnökök közreműködésével,
- a veszélyeztető okok feltárása érdekében esetleges családlátogatás,
- ezek alapján nyilvántartás készítése és vezetése,

- a hátrányos helyzet súlyosságának mérlegelése alapján, szükség esetén a gyermekvédelem más szereplőinek bevonása,
- az anyagi veszélyeztetettség, a szociálisan hátrányos helyzet megoldására a támogatás különböző formáinak felkutatása, a rendelkezésre álló lehetőségeken belül: az iskolánk és az önkormányzat konkrét anyagi jellegű támogatásai:
- Pro Eminencia Alapítvány anyagi támogatása erdei iskolához, különböző táborok, kirándulások költségeihez.
- felzárkóztató, illetve tehetséggondozó programok szervezése,
- drog és bűnmegelőzési programok,
- pályaaorientációs tevékenységek,
- pályázatok figyelemmel kísérése, szakirodalom gyűjtése,
- folyamatos feladat: a hátrányos helyzetű /a gyermek egészséges fejlődését anyagi, magatartási, egészségi, környezeti tényezők gátolják/ és veszélyeztetett /olyan magatartás, mulasztás, vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzéki, vagy erkölcsi fejlődését gátolja, vagy akadályozza/ gyermekek sorsának figyelemmel kísérése, nehezen kezelhető és beilleszkedő beteg gyermekek esetleges problémáinak megoldása, segítése,
- logopédus és iskolai pszichológus alkalmazása.

Környezeti nevelési program

1.A környezeti nevelési program alapjai

1.1 A környezeti nevelés fogalma

„Az iskolai környezeti nevelés az a pedagógiai folyamat, melynek során a gyerekeket felkészítjük környezetük megismerésére, tapasztalataik feldolgozására, valamint az élő és élettelen természet érdekeit is figyelembe vevő cselekvésre. Ezért a környezeti nevelés:

- megfelelően stabil és megújulásra képes érzelmi kapcsolatot alapoz és erősít meg az élő ill. élettelen környezettel;
- kifejleszti a szándékot és képességet a környezet aktív megismerésére;
- felkelti az igényt, képessé tesz:
 - a környezet változásainak, jelzéseinek felfogására;
 - összefüggő rendszerben történő értelmezésére; a rendszerben felismerhető kapcsolatok megértésére;
 - a problémák megkeresésére, okainak megértésére;
 - kritikai és kreatív gondolkodás kialakítására, és ezáltal a lehetséges megoldások megkeresésére;
 - az egyéni és közösségi döntések felelősségének megértésére, vállalására környezeti kérdésekben;
 - a környezet érdekeit figyelembe vevő cselekvésre.”

(KöNKP, 2004)

„A környezeti nevelés olyan értékek felismerésének és olyan fogalmak meghatározásának folyamata, amelyek segítenek az ember és kultúrája, valamint az őt körülvevő biofizikai környezet sokrétű kapcsolatának megértéséhez és értékeléséhez szükséges készségek és hozzáállás kifejlesztésében. A környezeti nevelés hatást gyakorol a környezet minőségét érintő döntéshozatalra, személyiségformálásra és egy széles értelemben vett viselkedésmód kialakítására.”

(IUCN, 1970)

1.2 Az alapelveket szabályozó jogi háttér

- A nemzetközi előzmények közül azt az egyet említjük meg, mely az összes eddigi kezdeményezést magába olvasztja. Az **Egyesült Nemzetek Szervezetének** 57. közgyűlése 2002. december 20-án a 2005–2014 közötti évtizedet a *Fenntarthatóságra nevelés évtizedének* nyilvánította. Vagyis a nemzetközi közösség egy teljes évtizedet szán annak a célnak az elérésre, hogy az oktatás minden szintjét és formáját áthassák a fenntarthatóság, a környezet- és az egészségvédelem alapértékei. E cél elérését nagymértékben szolgálják az iskolák környezeti- és egészségnevelési programjai.
- A hazai jogszabályi háttér az **Alkotmány** környezet- és egészségvédelemmel kapcsolatos paragrafusából vezethető le:

18. § A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez.

70. § A Magyar Köztársaság területén élőknek joguk van a lehető legmagasabb szintű testi és lelki egészséghez.

- Az Alkotmányban megfogalmazott alapelvek megvalósulását – többek között – az alábbi **jogszabályok** és intézkedések garantálják:

A *Környezetvédelmi törvény* (1995. évi LIII. törvény) 54. § 1. cikkelye szerint „...minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és ismereteinek fejlesztésére”. Az ismeretek terjesztése és fejlesztése állami, illetve önkormányzati feladat.

Magyarország második *Nemzeti Környezetvédelmi Programjában* (2003-2008)¹ önálló tematikus akcióprogram kapott helyet a környezettudatosság növelése érdekében.

A *Nemzeti Fejlesztési Tervben* a fenntarthatóságnak való megfelelés horizontális célként szerepel.

A *Nemzeti Alaptantervről* kiadott 243/2003. sz. kormányrendelet² kiemelt fejlesztési feladatként definiálja a környezeti nevelést.

„A környezeti nevelés átfogó célja, hogy elősegítse a tanulók környezettudatos magatartásának, életvitelének kialakulását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti válság elmélyülésének megakadályozására, elősegítve az élő természet fennmaradását és a társadalmak fenntartható fejlődését. A fenntarthatóság pedagógiai gyakorlata feltételezi az egész életen át tartó tanulást, amelynek segítségével olyan tájékozott és tevékeny állampolgárok nevelődnek, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet és a környezet, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös tetteikben.”

(NAT 243/2003)

1.3 A közoktatási stratégiai célok figyelembevétele

A program elkészítése közben figyelembe vettük az Oktatási Minisztérium által 2003-ban megfogalmazott *közoktatási stratégiai célokat*:

- Az élethosszig tartó tanulás megalapozása a kulcskompetenciák fejlesztése révén

¹ Vonatkozó országgyűlési határozat: 132/2003. (XII. 11.) OGY határozat a 2003-2008. közötti időszakra szóló Nemzeti Környezetvédelmi Program elfogadásáról és annak végrehajtásáról.

² A Kormány 243/2003. (XII.17.) Korm. rendeletének a Nemzeti Alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról, Általános rendelkezések, 2. § (10) bekezdés: „A helyi tantervnek biztosítania kell, hogy a tanulók életkorához, az egyes tantárgyak sajátosságaihoz igazodva a tanulók elsajátíthassák az egészségfejlesztéssel, a fogyasztóvédelemmel, a környezetvédelemmel, a közlekedésre neveléssel, ...összefüggő ismereteket, felkészüljenek azok gyakorlati alkalmazására az infokommunikációs technológiák alkalmazásával...”

A környezetről szóló tudás megszerzése során a diákok életközeli helyzetekben gyakorolják, erősítik az élethosszig tartó tanulás képességének fejlesztési folyamatában is nélkülözhetetlen kompetenciáikat (pl. értő olvasás, tudományos adatgyűjtés és elemzés, szóbeli információszerzés más emberektől, kommunikációs kompetencia).

□ *Az oktatási esélyegyenlőtlenségek mérséklése*

A környezeti nevelési tevékenységek fontos elemei az esélyegyenlőtlenségek csökkentésének. A hagyományos órászervezéstől eltérő tanulási formák sok lehetőséget adnak azon diákok érvényesülésére, fejlődésére is, akiket a hagyományos tanórai keretekben nem, vagy csak kevésbé sikerül aktivizálni, fejleszteni. A környezeti nevelés módszertani kínálatában a sajátos nevelési igényű tanulókat jól segítő módszerek is fellelhetők. A környezeti nevelés széles módszertani választéka garancia arra, hogy a környezeti nevelés keretein belül megoldható a diákokkal való differenciált foglalkozás, illetve az egyénre szabott pedagógiai módszerek alkalmazása.

□ *Az oktatás minőségének fejlesztése*

A környezeti nevelésben alkalmazott módszerek sokfélesége és nem hagyományos jellege elősegíti a tanítás-tanulás folyamatának módszertani megújítását. A környezeti nevelés jelen-, illetve jövőorientáltsága pedig segíti a tanításközpontú pedagógiából a tanulásközpontúba való átmenetet.

□ *A pedagógus szakma fejlődésének támogatása*

A környezeti nevelés az egyik legdinamikusabban fejlődő területe a pedagógiai gyakorlatnak, így az avval való foglalkozás nagymértékben támogatja a pedagógusszakma fejlődését.

□ *Az IKT (Információs és Kommunikációs Technológiák) alkalmazásának fejlesztése*

A környezeti problémák globális és nemzetközi jellegéből következik, hogy már ma is számos információtechnológiára alapozott nemzetközi környezeti nevelési program, lehetőség áll a pedagógusok rendelkezésére (pl. Science Across Europe, GLOBE-programok) Mindezen programokba való bekapcsolódás nem csak az IKT-alkalmazások fejlesztését segíti elő a környezeti nevelés mellett, hanem – nemzetközi jellegük miatt – a nyelvtanulás előmozdítója is.

□ *Az oktatás tárgyi feltételei javítása*

A környezeti nevelési tevékenységekhez rendelkezésre álló pályázati források (pl. Zöld Forrás³, Erdei Iskola Program⁴) hozzásegítik az iskolákat a tanulás tárgyi feltételeinek és környezetének javításához.

Az alaposan előkészített, átgondolt környezeti nevelési program nem csak az iskola sikeres környezeti nevelési munkájának záloga, hanem nagymértékben hozzájárul az iskola egyéb célkitűzéseinek megvalósításához is. Azt szeretnénk, ha a környezeti nevelési program minél több iskolában egy, a jogszabályokkal összhangban lévő, a mindennapi pedagógiai munkához használt eszköz, iránytű lenne.

³ Ld. a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium honlapján: www.kvvm.hu

⁴ Ld. a Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programigazgatóság honlapján: www.konkomp.hu

Szükségesnek tartjuk a környezeti nevelési programok két-háromévente történő felülvizsgálatát. Az iskolák csak akkor tudnak megfelelni a rohamosan változó társadalmi igényeknek, ha maguk is változnak, s terveiket – köztük a környezeti nevelési programot – is módosítják a változásoknak megfelelően.

1.4 A környezeti nevelési program témái, elemei

Téma	Elemek
I. A környezeti nevelési program elkészítésének alapjai A javasolt elemek tantestületi döntéstől függően lehetnek a program részei vagy annak előkészítő dokumentumai.	☐ <i>törvényi háttér, szabályzók;</i> ☐ <i>helyzetelemzés, helyzetkép:</i> - belső: az iskola; - külső: a település, a helyi értékek és a régió. ☐ <i>erőforrások számbavétele:</i> - személyi (humán); - anyagi.
II. Jövőkép, alapelvek, célok	
III. Tanulásszervezési és tartalmi keretek	☐ <i>tanórán kívüli foglalkozás;</i> ☐ <i>tanórai foglalkozás:</i> - hagyományos tanítási óra; - nem hagyományos szervezésű tanóra.
IV. Módszerek	☐ <i>hagyományos, interaktív, élményközpontú, érzékenyítő stb.</i>
V. Taneszközök	
VI. Iskolai környezet	☐ <i>az iskolaépület és annak működtetése;</i> ☐ <i>az iskola életvitel.</i>
VII. Kapcsolatrendszer, kommunikáció	☐ <i>belső (faliújság, iskolarádió stb.);</i> ☐ <i>külső (helyi és területi média).</i>
VIII. Minőségfejlesztés	
IX. Pedagógus-továbbképzés	☐ <i>belső (intézményi);</i> ☐ <i>külső (település stb.).</i>
X. Ajánlott irodalom	
XI. Hasznos honlapok	

1.5 Helyzetelemzés, helyzetkép

☐ *Az iskola*

Az iskola rövid története

Az iskola jelenlegi épületének átadására 1977. Szeptember 12-én került sor. 20 alsó tagozatos és 12 felső tagozatos osztályban kezdődött meg a tanítás, ma 41 osztálya van az intézménynek. A 46 tanteremből 26 szaktanterem, melyeken kívül tornaterem, táncterem, bábterem, sakkterem, szövőműhely, cserkészterem és könyvtár áll a tanulók rendelkezésére.

A gyermeke testmozgását segíti a sportudvar is: kézilabda- és kosárlabdapályával, szabadtéri tornaállvánnyal, távolugró hellyel ellátva. Az épületben található az orvosi rendelő és a stúdió, Audiovizuális eszközökben gazdag az intézmény, folyamatos beruházások segítik a pedagógiai programban foglaltak teljesülését. A könyvtár több mint harminchatezer kötettel, számtalan folyóirattal, napilapokkal, CD-lemezekkel várja az olvasókat.

Az iskola helye és épülete

Az iskola Debrecen belvárosi részén épült, több mint 40 éves. A Hunyadi utca 17 szám alatt található. Az épület tehát adott, korszerűsítése, karbantartása folyamatosan törekszünk, de mindig van néhány teendő azért, hogy kellemesebb, otthonosabb legyen a mindennapi iskolai élet. Az iskola helye befolyásolja a környezeti nevelési munkánk tartalmát, lehetőségeit.

Az iskola működése környezeti nevelési szempontból

Az iskolában jelenleg a tantestületben többen is foglalkoznak intenzíven környezeti nevelési kérdésekkel a tanórákon és azokon kívül. Vannak, akik minden akcióban, munkában részt vállalnak, s vannak, akik időnként kapcsolódnak egy-egy tevékenységi területhez. A környezeti nevelés az a területe az iskolai életnek, ahol csak nagyon fokozatosan és lépésenként haladunk előre. A további munkában is szükség, van a fenntartó, az iskolavezetőség, a tapasztaltabb és a fiatal kollegák, valamint más – hasonló témában tevékenykedő – intézmények együttműködésére.

Iskolánk gyakorlóiskola. A tanárjelöltek bekapcsolódnak a napi környezeti nevelési munkánkba; a hallgatók tartanak osztályfőnöki órát, szakórát, táborokban foglalkozásokat, akciókat, iskolánapot szerveznek. A gyakorlóiskola tanárai a szakóráknak megfelelően formálják a hallgatók környezeti attitűdjét, mely javításra szorul, melyet lehetőség szerint szakmódszertan órákon tovább erősítenek.

□ A környezeti nevelés színterei iskolánkban

Hagyományos tanórai oktatásszervezésben

Tanórán, laboratóriumban:

- A tanórákon hozzárendeljük az adott témákhoz a megfelelő környezetvédelmi vonatkozásokat. Az óra jellege határozza meg, hogy melyik problémát hogyan dolgozzuk fel. Kiemelt helyet kapnak a hétköznapi élettel kapcsolatos vonatkozások, amelyekhez a diákoknak is köze van. Különböző interaktív módszereket használva adjuk át az ismereteket, de jelentős szerepet kap az önálló ismeretszerzés is. A szemléltetés hagyományos, audiovizuális és informatikai lehetőségeit is felhasználjuk, alkalmazzuk. Így az élményszerű tanításra lehetőség nyílik. Fontosnak tartjuk, hogy a diákjaink komoly elméleti alapokat szerezzenek, mert véleményünk szerint így lehet csak okosan, átgondoltan harcolni a környezet megóvásáért.
- Az egyszerű víz-, talaj- és levegővizsgálati módszereket kísérleti tanórákon, valamint külső bemutató helyeken tanítjuk meg. Külön, kiemelten kezeljük ezek elemzését, a következtetések megfogalmazását, a tapasztalatok hatásainak értékelését.

Nem hagyományos tanórai keretben

- A tanév során minden alsós osztály erdei iskolában tölt egy hetet. Az itt folyó munka a tanév szerves része. Az erdei iskolában a munka meghatározott, speciális órarend szerint folyik, ahol a diákok megtanulják a természettel való harmóniában élés mikéntjét.

Tanórán kívüli programok:

- A gyerekek olyan versenyeken indulnak, ahol a környezet- és természetvédelem fontos téma, így elmélyíthetik elméleti tudásukat (pl.: Herman Ottó Verseny, Madarak és fák napja, National Geographic, Hortobágyi Nemzeti Park, TIT, Tudomány és Technika Történeti Verseny, stb.).
- Idegen nyelveken fordítási versenyeket szervezünk, ahol gyakran szerepelnek természetvédelemmel foglalkozó cikkek is.
- Évek óta működik Madarász Suli. Az ötletet az keltette életre, hogy az évközi elméleti tananyag hasznosságát, alkalmazhatóságát mutassuk meg a gyerekeknek a természetben is. Olyan tudást adunk a tanulóknak, amely felelősségvállalással, önálló munkával, egymással dolgozni tudással jár együtt.
- Részt vállalunk különböző környezeti neveléssel foglalkozó kiadványok összeállításában, megírásában.
- Különböző akciókban veszünk részt:
 - Az iskolában rendszeresen, különböző gyűjtési akciókat (elem-, és papírgyűjtés) szervezünk.
 - Kiállításokat rendezünk jeles alkalmakra: a Föld Napján, Madarak és fák napján rajz-, környezetvédelmi világnapon ásvány-, nyári táborokról, erdei iskolákról összeállított kiállítást.
- Az utolsó három év témái: színek, portrék, játék a városban. Az egész iskola részvételével diákjaink megismerik a közvetlen környezetüket (természeti és épített), hagyományainkat, értékeinket.

1.6 Erőforrások

A környezeti nevelési munkánk céljainak eléréséhez elengedhetetlen feltétel, hogy az iskolai élet résztvevői egymással, valamint külső intézményekkel, szervezetekkel jó munkakapcsolatot, együttműködést alakítsanak ki. A résztvevők és a közöttük kialakuló együttműködés egyben környezeti nevelési munkánk erőforrása is.

Az iskolának a következő tanévben – az alábbiakat figyelembe véve – ki kell dolgoznia részletesen is az iskolán belüli és kívüli kapcsolatrendszerét.

□ *Nem anyagi erőforrások*

Iskolán belüli együttműködés

- *Tanárok.* Az iskola minden tanárának feladata, hogy környezettudatos magatartásával, munkájával példaértékű legyen a tanulók számára. Ahhoz, hogy az iskolai környezeti nevelés ill. oktatás közös szemléletben és célokkal valósuljon meg, ki kell alakítanunk, illetve tovább kell fejlesztenünk a munkaközösségek együttműködését. *Azoknak a kollégáknak, akik most kívánnak bekapcsolódni az iskolai környezeti nevelési munkába,*

a tapasztaltabb kollégák tanácsokat, javaslatokat adnak. A közös munka áttekintése az iskola vezetőinek feladat, a koordinátori szerepet a munkacsoport vezetője és tagjai látják el.

- *Diákok.* Az iskola minden diákjának feladata, hogy vigyázzon környezetére és figyelmeztesse társait a kultúrált magatartásra. Ebben kiemelkedő feladata van az iskolai diákönkormányzatnak, az osztályközösségeknek, valamint a környezet védelme iránt különösen érdeklődő és elkötelezett tanulókból álló diákcsoporthoz.
- *Tanárok és diákok.* A diákok a környezeti témákkal kapcsolatos ismereteiket a tanáraikkal való közös munka során tanórai és tanórán kívüli programok keretében sajátítják el. Iskolánkban nagy szerepe van a környezettudatos szemlélet kialakításában az erdei iskoláknak, a nevezetes napoknak, a hulladékgyűjtési akcióknak, valamint a nyári táboroknak. A diákok és tanárok együttműködése nélkülözhetetlen a környezetbarát iskolai környezet létrehozásában és megőrzésében is. A tanórák környezeti tartalmát a munkaközösségek határozzák meg, a tanórán kívüli környezeti nevelési tevékenységek áttekintése igazgatóhelyettesi feladat lehet.
- *Iskolapszichológus.* Jelenléte kívánatos lenne nemcsak a környezeti nevelés szempontjából. Az iskolapszichológus felméréseivel, és azok elemzésével segíti környezeti nevelési munkánkat. A továbbiakban rendszeressé kívánjuk tenni ezeket a vizsgálatokat, hogy munkánk hatékonyságáról is tájékoztatást kapjunk.
- *Iskolaorvos, asszisztens.* Fontos szerepük van a megelőzésben, a folyamatosan végzett általános orvosi vizsgálatok és egészségfelmérés terén, valamint a környezeti nevelési programok népszerűsítésében, terjesztésében.
- *Tanárok és szülők.* Az iskolai környezeti nevelés területén is nélkülözhetetlen a szülői ház és az iskola harmonikus együttműködése. Fontos, hogy a szülők megerősítsék gyermekükben azt a környezettudatos magatartást, amit iskolánk is közvetíteni kíván. Iskolánkban ez egyrészt azon keresztül valósul meg, hogy az elsajátított viselkedési formákat, ismereteket otthon is alkalmazzák a tanulók, másrészt az egyes környezeti nevelési programjaink anyagi fedezetét – a lehetőségeiket figyelembe véve – a családok maguk is biztosítják, bekapcsolódnak szervezett programjainkba.
- *Nem pedagógus munkakörben foglalkoztatottak.* Az iskola adminisztrációs és technikai dolgozói munkájukkal aktív részesei környezeti nevelési programunknak. Az iskolai adminisztráció területén fontos feladatunk, hogy csökkentsük a felesleges papírfelhasználást (pl.: féloldalas papírlapok használata, kicsinyített és kétoldalas fénymásolás, digitális információáramlás), folyamatosan gyűjtjük a hulladékpapírt és a kifogyott nyomtatópatront. Példamutató, ha a tanulók látják, hogy az iskola épületének takarítása során környezetkímélő, az egészségre nem ártalmas tisztítószeret használunk. Ezek felkutatása és beszerzése a gazdasági hivatal, gondnok feladata. Az iskolai szelektív hulladékgyűjtés kialakításához a takarítók aktív, környezettudatos munkájára is szükségünk van.

Iskolán kívüli együttműködés

- *Fenntartó.* Mivel a fenntartó határozza meg az általa fenntartott intézmények profilját és költségvetését, ezért a fenntartóval való kölcsönös együttműködés – az iskola egész életén belül – a környezeti nevelési programunk megvalósítása szempontjából is fontos. Az iskola igazgatójának feladata, hogy a fenntartóval való egyeztetés során a lehető leghatékonyabb helyzet megteremtését elérje. Célunk, hogy a fenntartó a kötelező támogatáson túl is finanszírozza az iskolai környezeti nevelési programokat.
- *Környezeti neveléssel is foglalkozó intézmények.* A tanórai és tanórán kívüli környezeti programot színesebbé és tartalmasabbá teszi a különböző intézmények meglátogatása. Iskolánk számára ilyen szempontból kiemelkedően fontosak a múzeumok, az állatkertek és a nemzeti parkok, valamint a helyi intézmények. Ezeket a látogatásokat a tanórákon készítjük elő. Célunk, hogy iskolai tanulmányai során, minden tanuló legalább egy környezeti témájú intézménylátogatáson vegyen részt. Az adott intézménnyel a kapcsolatot a munkaközösségek egy megbízott tanára tartja.
- *Civil szervezetek.* A civil szervezetek szakmai ismereteikkel és programjaikkal segítik környezeti nevelési munkánkat. Tantestületünk több tagja rendszeresen részt vesz előadásaikon, továbbképzéseiken, illetve mi is tartunk előadásokat, továbbképzéseket a civil szervezetek által szervezett programokon. Szükséges, hogy több, az egész tantestületet érintő környezeti témájú előadás és foglalkozás legyen a jövőben. A civil szervezetekkel való iskolai szintű kapcsolattartás igazgatóhelyettesi feladat. A szaktanárok egyénileg alakítanak ki kapcsolatot az egyes civil szervezetekkel.
- *Hivatalos szervek.* A hivatalos szervek egyik feladata annak ellenőrzése, hogy környezetvédelmi és egészségügyi szempontból megfelelően működik-e az iskola. Javasatainkra, véleményükre építeni kívánunk az iskolai környezet kialakításában.

Iskolai büfé

Diákjaink napi étkezésének egyik meghatározó tényezője az iskolai büfé kínálata. Fontos, hogy továbbra is megőrizzük ezt a helyzetet, hogy a büfé nem egy nagyvállalat része, hanem egy, az iskolákra szabottan működő önálló egység. Kíváncsi, hogy kialakítsuk, majd bővítsük az egészséges táplálkozáshoz nélkülözhetetlen tejtermék- és gyümölcskínálatot. Időszerűvé vált annak felmérése, hogy az egészséges táplálkozás érdekében mi legyen a büfé kínálata. A tanulók és a tanárok körében ezt az iskolai diákönkormányzat, a szülők közt az iskola szülői munkaközössége végzi el. Az eredmény ismeretében az iskolavezetés megbeszélést folytat a büfé működtetőjével.

Menza

Kiemelt célunk, hogy egyre több tanuló és dolgozó vegye igénybe az iskolán belüli étkezési lehetőséget. Előnyös ez a lehetőség nemcsak gazdaságilag, hanem a környezettudatos életmód kialakítása szempontjából is. Ebben nagy segítséget nyújtanak a Gazdasági Hivatal irányelvei, és a 2004 nyarára tervezet EU-konform ebédlő-felújítási munkálatok is.

Anyagi erőforrások

Saját erőforrások

- *Költségvetés.* Az iskola az éves közoktatási normatívából kisebb eszköz- és szakkönyvvásárlást, könyvtárfejlesztést valósít meg.
Az iskolai költségvetésből minden évben olyan felújításokat kell végezni, amelyek a környezetbarát és kulturált környezet megteremtését, továbbá a környezetkímélő működtetést szolgálják. Szükségesnek tartjuk a kollegák motivációs rendszerének kidolgozását: a versenyek, kirándulások, pályázatok írására fordított, valamint a pihenőnapokon vagy tanítási időn túl végzett munka anyagi elismerését.
- *Alapítvány.* Az iskolai alapítvány – rászorultsági alapon – támogatja a tanulók erdei iskolákban és a nyári táborokban való részvételét. Az osztályfőnök által javasolt diáknak írásos kérvényt kell beadnia a támogatás kérésére. Lehetőség van azonban arra is, hogy a tábori munkához szükséges eszközök vásárlását, nevezési díjakat, jutalmazást az alapítvány anyagilag segítse.

Külső erőforrások

- *Fenntartó.* Az iskolavezetés és a szaktanárok javaslatai alapján a fenntartó dönt a támogatás összegéről.
- *Saját bevétel.* Az iskolának teremkiadásból és szakképzési támogatásból van saját bevétele, melyek összege változó. Felhasználásáról az iskola javaslatára a fenntartó dönt.
- *Pályázat.* A pályázat-megjelenések figyelése az iskolavezetés és a szaktanárok feladata. Az igazgató tájékoztatja a kollegákat a pályázati lehetőségekről, és segít a pályázatok elkészítésében. Az elnyert összeget teljes egészében arra a területre kell fordítani, amire a kiírás szólt.

2. Alapelvek, jövőkép, célok

2.1 Alapelvek

- *A környezeti nevelés alapelvei közül az alábbiakat kiemelten kell kezelniünk. Ezek fogalmát, tartalmát, megnyilvánulási módjait körül kell járnunk, meg kell világítanunk:*
 - a fenntartható fejlődés;
 - a kölcsönös függőség, ok-okozati összefüggések;
 - a helyi és globális szintek kapcsolatai, összefüggései;
 - alapvető emberi szükségletek;
 - emberi jogok;
 - demokrácia;
 - elővigyázatosság;
 - biológiai és társadalmi sokféleség;
 - az ökológiai lábnyom.

Tartsuk szem előtt, hogy egy gyereket képezünk minden órán és foglalkozáson, vagyis fontos, hogy a diák fejében egységes rendszer alakuljon ki!

□ *Hosszú távú célunk, jövőképünk, hogy környezettudatos állampolgárrá váljanak tanítványaink. Ennek érdekében diákjainkban ki kell alakítani:*

- a környezettudatos magatartást és életvitelt;
- a személyes felelősségen alapuló környezetkímélő, takarékos magatartást és életvitelt;
- a környezet (természetes és mesterséges) értékei iránti felelős magatartást, annak megőrzésének igényét és akaratát;
- a természeti és épített környezet szeretetét és védelmét, a sokféleség őrzését;
- a rendszerszemléletet;
- tudományosan megalapozni a globális összefüggések megértését;
- az egészséges életmód igényét és elsajátíttatni az ehhez vezető technikákat, módszereket.

□ *A célok eléréséhez szükséges készségek kialakítása, fejlesztése a diákokban. Ilyenek például:*

- alternatív, problémamegoldó gondolkodás;
- ökológiai szemlélet, gondolkodásmód;
- szintetizálás és analízis;
- problémaérzékenység, integrált megközelítés;
- kreativitás;
- együttműködés, alkalmazkodás, tolerancia és segítő életmód;
- vitakészség, kritikus véleményalkotás;
- kommunikáció, média használat;
- konfliktuskezelés és megoldás;
- állampolgári részvétel és cselekvés;
- értékelés és mérlegelés készsége.

□ *Az iskola környezeti nevelési szemlélete*

Napjainkban a világ figyelme a fenntartható fejlődés megteremtése felé irányul. Ez az élet minden színterén tapasztalható: szociális, gazdasági, ökológiai, politikai területeken is. A fenntarthatóság ideológiai és tartalmi kialakítását az oktatásban kell elkezdenünk. A diákok számára olyan oktatást kell az iskolánknak biztosítania, amelyben a szakmai képzésen kívül hangsúlyt kapnak az erkölcsi kérdések és a környezettudatos életmód. Interaktív módszerek segítségével kreatív, együttműködésre alkalmas, felelős magatartást kialakító, döntéshozásra, konfliktus-kezelésre és megoldásra képes készségeket kell kialakítanunk. Mindezek megkívánják az új értékek elfogadtatását, kialakítását, megszilárdítását és azok hagyománnyá válását.

A fenti célok csak úgy valósíthatók meg, ha hatékony tanulási, tanítási stratégiákat tudunk kialakítani.

Belvárosi iskolánkban kiemelten fontos feladatunknak érezzük, hogy a diákok szemléletén alakítsunk, környezet- és természetszeretetüket formáljuk, megszilárdítsuk. A 90-es évek óta éppen ezért foglalkozunk tudatosan környezeti neveléssel.

Munkánk az iskolai élet sok területére terjed ki. Szemléletet csak úgy lehet formálni, ha minden tantárgyban és minden iskolán kívüli programon törekszünk arra, hogy diákjaink ne elszigetelt ismereteket szerezzenek, hanem egységes egészként lássák a természetet, s benne

az embert. Érthető tehát, hogy a természettudományos tantárgyak összhangjának megteremtése kiemelt feladatunk volt és maradt. A kémia, a biológia, a földrajz és a fizika tantárgyak között már megvalósult az együttműködés. Egyre bővül azonban a kör. Sok kezdeményezés alakult ki a humán területeken is.

Tanórán, laboratóriumban, nyári ökológiatáborokban vagy a nomád táborokban és az erdei iskolákban megismertetjük gyerekeinkkel a természetet, gyakoroltatjuk az egyszerű, komplex természetvizsgálatokat. Megtanítjuk őket arra, hogy a természetben tapasztalt jelenségek okait keressék, kutassák a köztük rejlő összefüggéseket. Így válhatnak a gyerekek majd tudatos környezetvédővé, a természetet féltő, óvó felnőttekké.

2.2 Konkrét célok

Rövid távú céljaink tervezésében figyelembe vesszük, hogy a hosszabb távú célok megvalósításához milyen lépések vezetnek.

□ *Új tervek:*

- az iskola környezetének alakítása: belső udvar, kerékpártároló, első udvari „akna”
- az egészségnevelési program elkészítése;
- a tantestület tagjainak megnyerése a környezeti nevelési munkához;
- tantestületen belüli továbbképzés szervezése, a környezeti nevelés módszereinek bemutatása (pl. Zöld utipakk csomag);
- új környezeti nevelési irodalmak feldolgozásán alapuló foglalkozások szervezése;
- újonnan induló programokba bekapcsolódás
- a főiskolai hallgatók iskolai szintű bevonása a programokba

□ *Hagyományok ápolása:*

- iskolanap szervezése az egész iskolai közösség számára;
- a testvériskolai kapcsolatok további erősítése;
- az iskola, a város hírességeinek élete – kutatás;
- évfolyamonként erdei iskolai programok szervezése, megvalósítása;
- nyári ökológiatábor szervezése;
- fordítóverseny szervezése;
- drog-prevenációs program folytatása;
- osztályfőnöki órák környezetvédelmi témában;
- egészséges táplálkozási program folytatása;
- fogászati ellenőrző vizsgálatok fenntartása;
- neves napok rendezvényeinek lebonyolítása (fogászati-, víz-világnap, madarak és fák napja);

□ *Szaktárgyi célok:*

- a szakórákon minden lehetőség megragadása a környezeti nevelésre (pl. ember és környezete, kapcsolatok, természetismeret, a természet állapotának mérési módszerei);
- a hétköznapi környezeti problémák megjelenítése a szakórákon (a környezetszennyezés hatása a természeti-, és az épített környezetre, az emberre);
- interaktív módszerek kipróbálása, alkalmazása (csoportmunka, önálló kísérlet, problémamegoldó gondolkodást fejlesztő feladatok);

- tanórán kívüli szakórák szervezése;
- természetvédelmi versenyekre felkészítés;
- multimédiás módszerek alkalmazása szakórákon;
- a számítógép felhasználása a tanórákon.

2.3 Az iskola jövőképe

Az átfogó, hosszú távú célok között érdemes, javasolt az iskola egészére, esetleg környezetére vonatkozó, a munkatársak, a diákok és a szülők által is elképzelhető, lehetőleg közösen kialakított, reálisnak tűnő jövőképet is megfogalmazni. Példa egy iskola jövőképre:

Szeretnénk, ha iskolánk olyan intézménnyé válna, ahol a belső és külső terek hangulatosabbak lesznek, több növény lesz mindenütt. Diákjaink és dolgozóink figyelnek az intézmény energia és vízfelhasználására, csökken a keletkezett hulladék mennyisége, melynek java részét szelektíven gyűjtjük. Diákjaink aktív, kezdeményező szerepet játszanak az iskolában kialakult környezettudatos szemlélet elterjesztésében a településen. A diákok harmonikusabb, stresszmentesebb körülmények között tanulhatnak, erdei iskola programunk pedig elismert. Ezért is választják a szülők intézményünket, a szakmai szempontok mellett.

3. Tanulásszervezési és tartalmi keretek

3.1 Hagyományos tanórai foglalkozások

Az egyes tantárgyak kiemelt környezeti nevelési lehetőségei

□ *Testnevelés*

A tanulók

- fedezzék fel, értsék meg, hogy a környezeti hatások jelentős mértékben befolyásolják, egészséges testi fejlődésüket;
- legyenek tisztában azzal, hogy testnevelés és a sport nélkülözhetetlen az élményszerű tapasztalatszerzésben, az emberi kapcsolatokban, az együttműködés és a tolerancia fejlesztésében;
- értsék és tapasztalják meg a szabadtéri foglalkozásokon keresztül, hogy a környezetszennyezés az egészségre veszélyes;
- igényeljék, hogy a sportoláshoz lehetőség szerint természetes anyagokból készüljenek az eszközök, és a tornaszerek;
- sajátítsanak el régi magyar, mozgást igénylő népi játékokat (pl. méta, karikahajtás, gólyalábazás, zsákban futás);
- tudatosítsák általa az egészség és a környezet komplexitását.

□ *Magyar nyelv és irodalom*

Általános iskola- alsó tagozat (6-10 év).

A tanulók

- ismerjék meg közvetlen természetes- és mesterséges emberalkotta környezetük értékeit bemutató irodalmi alkotásokat (meséket, mondákat, népdalokat és verseket);
- egy táj megismerésekor képesek legyenek kifejezni érzelmeiket, alkalmazva érzékeljék az anyanyelv gazdagságát, szépségét a szóbeli és írásbeli kommunikáció során.

Általános iskola – felső tagozat.

A tanulók

- ismerjék meg az anyanyelv gazdagságát, a tájnyelv, a köznyelv és az irodalmi nyelv egymásra hatását és mindezt tudják alkalmazni a természeti és emberalkotta környezettel való kapcsolatteremtésben;
- törekedjenek az anyanyelv védelmére;
- sajátítsák el a média elemzésének technikáit;
- tudjanak disputát folytatni.

A tanulóknak

- alakuljon igénnyé a hatékony kommunikációra való törekvés;
- növeljük a környezethez való, pozitív érzelmi és intellektuális közeledést a környezet- és természetvédelmi témájú könyvek feldolgozásával;
- fejlesszük az egyéni és a közösségi kompetenciákat a drámajátékok segítségével.

□ *Történelem*

A tanulók

- értsek és tudják, hogyan, mikor és milyen emberi tevékenységek révén alakult át a természet;
- tudják értelmezni, hogyan hatottak a környezeti változások a gazdálkodásra, az életmódra, a közösségi normák alakulására;
- ismerjék meg a helyi történelmi értékeket, alakuljon ki bennük a hagyományok tisztelete;
- értsek meg az egész világot érintő globális problémákat, és érezzék hangsúlyozottan az egyén, az állam és a társadalom felelősségét és feladatait a problémák elhárításában, csökkentésében;
- ismerjék meg a tanulókat, hogy a XX. század háborúi hogyan vezettek a természeti környezet rombolásához, túlzott mértékű kizsákmányolásához

□ *Idegen nyelv*

A tanulók

- váljanak érzékennyé a természet szeretetére a jól megválasztott szövegek feldolgozásának segítségével;
- legyenek érzékenyek a hazai környezeti problémákra és ismerjék meg a nyelv segítségével más országok hasonló problémáit;
- ismerjék meg más népek ilyen irányú tevékenységeit, valamint az idegen országok környezetvédelemmel foglalkozó szervezeteit;
- legyenek képesek a környezetvédelmi problémákra önállóan, csoportmunkában, projekt-munkában választ keresni;
- állampolgári felelősségtudata fejlődjön.

A tanulóknak

- alakuljon ki és fejlődjön a nemzetközi felelősség a környezettel szemben;
- fejlődjön az idegen nyelvi kommunikációképesége és fedezzék fel ennek lehetőségeit.

□ Matematika

A tanulók

- váljanak képessé arra, hogy a más tantárgyakban tanított környezeti összefüggéseket matematikai módszerekkel demonstrálják;
- legyenek képesek a környezeti mérések eredményeinek értelmezésére, elemzésére statisztikai módszerek alkalmazásával;
- tudjanak táblázatokat, grafikonokat készíteni és elemezni;
- logikus gondolkodása, a szintetizáló és a lényegkiemelő képessége fejlődjön;
- tudják megfigyelni az őket körülvevő környezet mennyiségi és térbeli viszonyait;
- váljanak képessé egy adott témához megfelelő adatok kiválogatására, gyűjtésére és feldolgozására;
- ismerjenek konkrét, a valós életből vett példákat, és legyenek képesek ezeket elemezni, tudjanak megfelelő következtetéseket levonni;
- legyenek képesek reális becslésekre;
- tudjanak egyszerű statisztikai módszereket alkalmazni.

A tanulóknak

- alakuljon ki a rendszerben való gondolkodás;
- alakítsuk ki a környezeti rendszerek megismeréséhez szükséges számolási készségeket.

□ Fizika

A tanulók

- váljanak képessé a környezeti változások magyarázatára;
- ismerjék meg az élő szervezetre káros fizikai hatások (sugárzások, zaj, rezgés) egészségkárosítását, tudják ezek kibocsátásának csökkentési lehetőségeit;
- ismerjék fel a fizikai törvényszerűségek és az élőlények életjelenségei közötti analógiákat, valamint az élő és élettelen közötti kölcsönhatásokat;
- tudják értelmezni a környezet változásának törvényszerűségeit, és ennek tudatában legyenek képesek megoldást keresni a globális környezeti problémákra;
- mérjék fel annak fontosságát, hogy a környezeti erőforrásokat felelősséggel szabad csak felhasználni;
- ismereteik birtokában, tetteik következményeit látó, távlatokban gondolkodó állampolgárrá váljanak.

□ Földrajz

A tanulók

- szerezzenek tapasztalatot, gyűjtsenek élményeket a közvetlen élő és élettelen környezetükről;
- érzékeljék és értékeljék a környezetben lezajló változásokat, mint a természeti és társadalmi folyamatok hatásainak eredményeit;
- ismerjék meg a világ globális problémáit;
- ismerjék meg és őrizzék a természeti és az emberalkotta táj szépségeit.

□ Biológia

A tanulók

- ismerjék meg a globális környezeti problémákat és azok megelőzési, illetve mérséklési lehetőségeit;

- ismerjék és szeressék a természeti és az épített környezetet;
- ismerjék meg az élőlények alapvető szervezeti-működési jellemzőit, fedezzék fel azok között az ok-okozati összefüggéseket;
- ismerjék meg a környezet-egészségügyi problémákat;
- legyenek képesek az egészségügyi problémák megelőzésére és mérséklésére;
- sajátítsák el a testi-lelki egészséget megőrző életviteli technikákat.

A tanulóknak

- alakuljon ki ökológiai szemléletmód.

□ *Kémia*

A tanulók

- rendelkezzenek a környezetbiztonsághoz szükséges ismeretekkel;
- törekedjenek a környezettudatos magatartás kialakítására;
- legyenek képesek a környezeti elemek egyszerű vizsgálatára, az eredmények értelmezésére;
- értsék meg a különböző technológiák hatását a természeti és épített környezetre, valamint becsüljék meg ezek gazdasági hatásait.

□ *Ének-zene*

A tanulók

- ismerjék fel a természeti ill. művészeti szépség rokonságát és azonosságát;
- ismerjék meg a természet zenei ábrázolásának módjait;
- fedezzék fel a természet szépségeinek megjelenését a népdalokban;
- vegyék észre a zene közösségerősítő, közösségteremtő szerepét;
- tudják, hogy az élő ill. élettelen természet hangjai a zenében és a hétköznapi életben egyaránt akusztikus élményt jelentenek;
- fedezzék fel a zenei környezetszennyezést, és tudjanak ellene védekezni.

□ *Etika*

A tanulók

- legyenek képesek a már kialakított, megteremtett értékek között úgy élni, hogy a lehető legkevesebb károsodást okozzák;
- tanuljanak meg a természet károsítása nélkül teljes életet élni;
- mérjék fel annak elengedhetetlen fontosságát, hogy az utódaiknak is megfelelő életteret kell hagyniuk.

A tanulóknak

- alakítsuk ki azt a szemléletet, hogy a természet elemei emberi hasznosságuk fokától függetlenül is értéket képviselnek;
- alakuljon ki személyes elkötelezettség és tolerancia a környezeti kérdésekkel kapcsolatban;
- fejlődjön, szilárduljon meg a társadalmi szolidaritás és igazságosság az egészséges környezetért.

□ *Rajz és vizuális kultúra*

A tanulók

- ismerjék fel a természeti ill. művészeti szépség rokonságát és azonosságát;

- ismerjék meg a természet képzőművészeti ábrázolásának lehetőségeit;
- ismerjék és tudják, hogy a hagyományápolás a fenntarthatóság egyik alappillére; tudjanak példákat említeni a népi építészet, díszítőművészet hazai előfordulásaira;
- ismerjék a természetes alapanyagok használatát;
- legyenek képesek a műalkotásokat környezeti nevelési szempontoknak megfelelően elemezni;
- legyenek képesek alkotásokat létrehozni a környezeti nevelési témaköröknek megfelelően;
- ismerjék a tárgyi világ formanyelvi elemeit, a tartalom és a forma összefüggését;
- tudjanak példákat mondani a környezetvédelmi szempontok szerinti formatervezésre;
- kutassanak fel, ismerjenek meg helyi, népi építészeti emlékeket.

A tantárgyak lehetőségeinek kiegészítése az osztályfőnöki teendőkkel

A fiatalok osztályközösségi létének keretét általában az *osztályfőnök* teremti meg. Ő a különböző szintű személyes kapcsolatok segítője, fejlesztője is. Az átalakuló iskolarendszerben az osztályfőnöki feladatok bővülnek, e tennivalók körül is egyre több a bizonytalanság. Az osztályfőnök személyisége, és elhivatottsága döntő súllyal alakítja a gyerekekben kialakuló, formálódó valóságképet. Munkálkodása nyomán válnak konkrét közösségi tevékenységgé a szaktanárok tanórán túlnövő elképzelései, a különböző iskolai programkínálatok. A tanulók számos attitűdjének alakításán túl a szülők hozzáállását is befolyásolhatja igényessége, értékrendje. A környezeti nevelés szempontjából nem meghatározó az osztályfőnök szaktárgyi hovatartozása. Az általános tájékozottsága, problémafelismerő és -feldolgozó képessége segítheti abban, hogy ezt a sokszínű témakört a környezethez való viszony alakítására, egyben pedagógiai céljaira használni, alkalmazni tudja.

A környezet megóvására, szépítésére, otthonossá tételére, igényes gondos alakítására való nevelésen túl a mindennapi problémák felismerése, életmódminták elemzése, a megoldások keresése is kiváló lehetőséget nyújt az együttes tevékenységek során a közösségépítésre, a személyes kapcsolatok kialakítására, elmélyítésére.

Az osztályfőnök összefogja a szaktárgyak idevágó, de a hagyományos tanórai kereteket megbontó tevékenységeit, például a fogyasztói társadalom problémáinak felismerését és megoldását segíti az iskolában. Ilyenek a táplálkozási szokások, az iskolai büfé kínálata, a szükségtelen túlcsomagolás, a szemét kezelése, anyag- és energiatakarékosság. A közös tanulmányi kirándulások, vetélkedők, különböző akciókban való közös részvétel is kiegészítheti és összefűzheti az egyes szaktárgyakat.

Az osztályfőnöki órák témájának kínálata akkor hatékony, ha az legalább egy, de inkább négy évre tervezett sokszínű szocializációs programnak felel meg. Tervezése az osztályban tanító valamennyi pedagógus együttgondolkodását kívánja meg.

- *Életvezetés, életvezetési szokások a családban; életviteli szokásaink a múltban, a jelenben, és merre haladunk?*

A felgyorsult változások az életvezetésre is kihatnak. Sokszor a régi tapasztalat már nem használható. Át kell tekinteni az egyes folyamatokat, s fel kell vázolni a lehetséges forgatókönyveket.

□ *Testi, lelki problémák; a megoldás módjai*

Iskolai egészségügyi nap keretében részletesen kapott információk osztályszintű megbeszélése. A szükségszerűen felmerülő problémákra – részben az értékrendek bizonytalanná válása miatt – sokszor hibás válaszok születnek: búskomorság, lelki betegség, depresszió, alkohol, drog. Az okok keresése mellett a fiziológiai hatások ismerete, a nehézségek érzékeltetése támpontokat adhat. Szemléltethető statisztikákon, videofilmeken, személyes találkozásokon keresztül.

□ *A média szerepe. A tájékoztatás erkölcsé. Hirdetés, reklám.*

A reklám-pszichológia tudománya. Szinte nincs perc, hogy mindez ne lenne jelen életünkben. A hatásmechanizmus megismerése helyrebillentheti a befolyásolhatóságot. Az elemzés csökkenti e technikák erejét. Az iskolaújság, az iskolarádió jó terep a gyakorlásra. Az előzőekben összegyűlt tapasztalatok környezetünkről és a médiahírek összehasonlítása fontos útmutatás az alapos odafigyelésre, kritikai értékelésre.

□ *Intézmények. Civil szervezetek.*

Mennyire hatékony azok feladata, hatásköre és struktúrája? Hibáink kiküszöbölésére különböző törvényeket hozunk, ám olykor áthágják azokat. Felelős állampolgárként tiltakozunk ez ellen. Miképpen gyakorolhatjuk környezeti jogainkat? A drámajáték segítheti a különböző szerepek tartalmi megközelítését, az álláspontok, vélemények, lehetőségek átgondolását:

- a tanulók közvetlen környezeti problémáinak, megoldási javaslatainak eljuttatása az önkormányzathoz;
- városunk civil szervezeteinek megismertetése;
- megelőző környezetvédelemmel foglalkozó helyi, és országosan ismert szervezetekkel való együttműködés.

3.2 Nem hagyományos tanórai és tanórán kívüli komplex foglalkozások

A környezeti nevelés összetettségét csak komplex módszerek segítségével lehet közvetíteni. Ezért fontos a tantárgyak közötti integráció, legalább néhány területen. Minden lehetőséget meg kell ragadnunk, hogy megfelelő módon diákjainkban egységes képet alakítsunk ki az őket körülvevő világról. Lehetőségeink:

- terepi munka során: terepgyakorlatok, táborok, tanulmányi kirándulások, akadályversenyek, városismereti játékok stb.;
- kézműves foglalkozások: egy-egy ünnephez kötött, tábori időben stb.;
- „akciók”: pályázatok, újságkészítés, kiállítás-rendezés, filmkészítés, kérdőíves felmérés, iskolarádió működtetése, „nemzetközi akciók”;
- modellezés;
- „látogatás”: múzeum, állatkert, botanikus kert, nemzeti park, valamint szeméttelp, hulladékégető, szennyvíztisztító stb.;
- versenyek;
- szakkörök;
- iskolazöldítés;
- DÖK-nap;

- „jeles napok”;
- moduloktatás az erdei iskolában.
- tanórán, laboratóriumban (a Helyzetkép c. alfejezetben részletezve);
- erdei iskolában (a Helyzetkép c. alfejezetben részletezve);
- Zöld Napokon – néhány jeles nap megünneplése, a naphoz kapcsolható programok, vetélkedők, fordítási verseny, kiállítás, akadályverseny szervezése;
- iskolai, testvériskolai kapcsolatok – még több diákcsera valósuljon meg évente. Szervezünk konferenciákat, melyeken tanáraink és diákjaink aktívan vesznek részt. Itt a hagyományok ápolására, az épített környezet bemutatására sok lehetőség nyílik.

3.3 A városi környezeti nevelés komplex gondolata

- *Természeti környezet vizsgálata* az iskolakertben, a parkokban, a temetőben, az előkertekben, a vasútkertben stb. (pl. „háztűznéző”, a városi fák örömei és bánatai, rejtőzködők felfedezése, galambnéző, hogy használják a lakosok a zöld területeket?)
A városi környezet zöldterületei és természetszerű élőhelyei segítségével ismerteti meg a természetet és tanítja annak megbecsülését.
- *Az épített környezet tanulmányozása* (pl. milyen volt a városkép 50, 100 éve, milyenek az épületek, a város fényei, milyen a közlekedés, hova kerül a szemét, honnan érkezik az energia?).
A hangsúlyt arra helyezi, hogyan hat az ember a környezetre, beleértve a város építészetét, tervezését és infrastruktúráját.
- *Környezetvédelmi akciók*, közösségfejlesztő programok (játszóterek, parkok gondozása, védelme, tanulmány készítése a közlekedésről, ajánlás a problémák megszüntetésére stb.)
Egyesíti a környezettudatos és öntudatos polgári ismereteket és készségeket.

4. Módszerek

A környezeti nevelésben a hatékonyság növelése érdekében módszertani megújulásra van szükség. Olyan módszereket kell választanunk, amelyek segítségével a környezeti nevelési céljainkat képesek leszünk megvalósítani. Ezek nem mindegyike ismert mindenki előtt, ezért olyan tanárképzést szervezése szükséges, amelyen bemutatjuk az interaktív lehetőségeket. Fontos, hogy ezeket mindenki saját maga is kipróbálja, mielőtt diákokkal alkalmazza. A foglalkozások, módszerek így válnak csak hitelessé. Néhány, munkánk során alkalmazott módszercsoport:

- kooperatív (együttműködő) tanulási technikák;
- játékok;
- modellezés;
- riportmódszer;
- projekt módszer;
- terepgyakorlati módszerek;
- kreatív tevékenység;
- közösségépítés;
- művészi kifejezés.

5. Taneszközök

Az iskola rendelkezik azokkal az alapvető oktatási eszközökkel, szakkönyvekkel, amelyek a környezeti nevelési munkához szükségesek. Folyamatosan pótolni kell az elhasználódott vegyszereket, eszközöket, valamint lépést tartva a fejlődéssel, új eszközöket kell beszerezni.

Az erdei iskolai programok és a nyári táborok számára biztosítani kell a biológiai és kémia vízvízsgálatokhoz, illetve a levegő- és talajvizsgálatokhoz szükséges eszközöket, vegyszereket. Folyamatosan frissíteni kell a környezeti nevelési szak- és CD-könyvtárat. Biztosítani kell, hogy a környezeti nevelési tanórák és programok számára megfelelő audiovizuális ill. multimédiás eszközök álljanak a tanárok és a tanulók rendelkezésére.

A pedagógiai program végrehajtásához szükséges, hogy a nevelő-oktató munkát segítő eszközök és felszerelések jegyzékébe beépüljön a környezeti nevelés speciális eszközigénye is.

A fent említett feltételek kialakítására az anyagi fedezetet az „Anyagi erőforrások” című alfejezet tartalmazza.

6. Iskolai környezet

Lásd a helyzetelemzésnél (1.4 fejezet)

Az intézmény helyzetéből adódó jellemzők figyelembevételével az iskola épületének szűkebb, illetve tágabb környezetének környezetbaráttá tételére a következő célokat és változtatássegítő feladatokat ítéljük kívánatosnak:

A helyzetből adódó jellemzők	Célok	Tevékenység, feladat
nagy forgalom	- közlekedési biztonság növelése; - a kerékpáros és gyalogosközlekedés növelése.	- „fekvőrendőrök” megléte; - közlekedésbiztonsági ismeretek kiemelt tanítása; - kerékpárral közlekedők számára biciklitároló; - biztonsági felszerelések viselésének ösztönzése.
zaj	- csökkentés	- fák, cserjék ültetése; - speciális ablaküvegek.
légszennyezés	- csökkentés	- zöldesítés az iskola környékén, az iskolakertben; - a növények gondozása, pótlása; - gyomtalanítás, elhagyott területek feltérképezése, gondozása a parlagfűmentesség érdekében; - tantermekben légtisztítók.
szemét	- tiszta, egészséges környezet	- szeméttárolók sűrítése; - szelektív hulladékgyűjtés; - felvilágosító előadások az egészségkárosító anyagokról és a fertőzési veszélyekről; - utak sózása helyett ásványi örlemény használata.
keves játszótér	- a gyerekek mozgásigényének kielégítése	- újabb játszóterek; - az iskolai játszótér újbóli felszerelése és bővítése.
az iskolabelső	- tiszta, meghitt környezet	- festések, felújítások, a dekorációhoz falitáblák, élősarkok, akvárium, madarak, a mellékhelyiségekben szappan, WC papír; - a dohányzásmentes intézményre való törekvés;

		- portalanítás (atkák-allergia); - gyakori szellőztetés (belső szennyezőanyagok: formaldehid, szén-dioxid); - lábtörlők alkalmazása.
energia-felhasználás	- takarékos fűtés	- gázkazán szabályozása; - nyílászárók javítása, tető szigetelése, esetleg tetőkert;
világítás	- egészséges, takarékos; - a természetes fény preferálása	- hagyományos fénycsövek cseréje energiatakarékos, kompakt izzókra
vízfelhasználás	- egészséges ivóvíz; - a vízfogyasztás csökkentése.	- víztakarékos öblítés, csapok karbantartása; - a klórozott szénhidrogéneket kiszűrő víztisztítók alkalmazása.
csatorna	- a csatorna karbantartása	- biológiai lebontók alkalmazása; - ecetsav, mosószóda, bórax, szódabikarbóna és egyéb környezetbarát takarítószer alkalmazása.
iskolakert	- tanítás, pihenés, felüdülés helye legyen	- fajták, madáretetők, madárodúk kihelyezése és gondozása.
udvar	- biztonságos aljzat	- az aszfaltozott rész erőteljes csökkentése, természetes anyagok alkalmazása, füvesítés;
iskolabüfé	- egészséges ételek, italok	- gyümölcslevek és -teák; - friss és aszalt gyümölcsök; - tejtermékek, joghurtok, sajtok, gabonapelyhes édességek.
az iskola eszközellátottsága	- a tanítás-nevelés élményközpontúságának növelése; - az esztétikai érzék fejlesztése; - egészséges személyiség kifejlődése.	- a tantermekben írásvetítő, TV, videó és számítógép; - esztétikus dekorációk, falitáblák, szemléltetőanyagok; - digitális fényképezőgép; - ismeretterjesztő folyóiratok, könyvtár, médiatár bővítése.

7. Kommunikáció

A környezeti nevelésben – jellegénél, összetettségénél fogva – nélkülözhetetlenek a kommunikáció legkülönbözőbb módjai. Ugyanakkor legalább ilyen fontos, hogy diákjaink a nagyszámú írott, hallott és látott média-irodalomban kritikusan, a híreket okosan mérlegelve tudják feldolgozni. Fontos számunkra, hogy képesek legyenek a szakirodalomban eligazodni, az értékes információkat meg tudják az értéktelentől különböztetni. Tanulóinkat meg kell tanítani a fellépésre, a szereplésre, az előadások módszertanára. Végzett munkájukról számot kell adniuk írásban és szóban egyaránt – ezen képesség napjainkban nélkülözhetetlen.

Iskolán belüli kommunikáció formái

- kiselőadások tartása megfelelő szemléltetőeszközökkel;
- házi dolgozat készítése;
- poszterek készítése és bemutatása;
- iskolarádió felhasználása híradásra;
- drótpostán történő levelezés: tanárokkal, szülőkkel, diákokkal;
- faliújságon közölt információk készítése;
- szórólapok készítése.

Iskolán kívüli kommunikáció formái

- környezetvédelmi cikkek feldolgozása különböző napilapokból;
- környezeti problémákról megjelent tudományos cikkek feldolgozása;
- környezetvédelemről szóló rádió- és televíziós hírek feldolgozása, értékelése;
- a környezet állapotfelmérésének értékelése, kapcsolatfelvétel az illetékesekkel;
- a közvetlen környezet problémáinak felmérése, értékelése, együttműködés az illetékes önkormányzattal.

8. Minőségfejlesztés

Az iskolai környezeti nevelési munkájának mérése, értékelése több szempontból eltér az iskola életének más területén alkalmazottaktól. Ennek oka, hogy a környezeti nevelés a szakmai ismeretek mellett – a többi tantárgyhoz képest – markánsabban közvetít egy viselkedési módot és értékrendet az embernek a világban elfoglalt helyéről.

Az iskolapszichológus segítségével környezeti attitűdvizsgálatot lehetne végezni az iskolába érkező tanulók között. Az osztályfőnök és a szaktanárok megbeszélik a mérés eredményét, majd felhasználják azt további munkájuk tervezésében. Az attitűdvizsgálatot az 1. évfolyam elején és – lehetőség szerint – a 4. és 8. évfolyam végén is elvégezzük.

A szakmai tartalmakat az egyes tantárgyak helyi tantervébe építjük be, s ennek keretében kerülnek mérésre is. A szaktárgyi munkaközösségeknek egy kerettantervi követelményrendszert kell kidolgozniuk.

9. Továbbképzés

Az élethosszig tartó tanulás egy pedagógus számára nélkülözhetetlen. Ennek egyszerre kell tartalmaznia a szakmai és a módszertani ismeretekben való fejlődést.

Az iskola továbbképzési programjába beépítve, az ötéves továbbképzési idő alatt – kívánatos lenne minden évben más-más munkaközösségből – évente legalább egy tanár részt vesz a külső intézmények által szervezett környezeti nevelési tanár-továbbképzési programokon. Ezzel elérjük, hogy az öt év alatt minden munkaközösségből legalább egy kolléga részt vegyen környezeti nevelési tanártovábbképzésen. Átgondolásra javasoljuk a pályázati kiírások határidejének és a fenntartó által kiírt iskolai határidőknek az összehangolását, mert a meghirdetést követően nincs lehetősége a pedagógusoknak a rövid határidejű képzések esetében a továbbképzési keret nyújtotta anyagi támogatás megpályázására, igénybe vételére.

10. AJÁNLOTT IRODALOM

- ❑ *Ardainé Mares Mária, Hegymeginé Nyíry Enikő, Szegediné Gonda Zsófia, Tomposné Tóth Ibolya* (2003). **Segédanyag – Az iskolai környezeti nevelési program kidolgozásához.** Miskolc: Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Környezeti Nevelők Egyesülete (KÖNE).
- ❑ *Czippán Katalin, Dán Krisztina, Felvinczi Katalin, Gazdag Rita, Lehoczki János (szerk.)* (2001). **Kerettantervi segédlet a környezeti neveléshez, a könyvtárhasználatához és az egészségneveléshez.** Budapest: Oktatási Minisztérium.

- ❑ *Monroe, Martha C. – Cappaert, David, Albert Judit, Könczey Réka (szerk.), Victor András (sorozatszerk.)* (1998). **Környezeti nevelés a tantervekben.** Budapest: Magyar Környezeti Nevelési Egyesület.
- ❑ *Nyiratiné Németh Ibolya (szerk.)* (2000). **Útmutató a környezeti nevelési tantervek fejlesztéséhez.** Budapest: Magyar Környezeti Nevelési Egyesület.
- ❑ *Somogyi Katalin, Ungvári Jánosné dr.* (2003). **Hogyan készítsünk egészség- és környezeti nevelési programot?** (CD) Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Pedagógiai Intézet és Továbbtanulási, Pályaválasztási Tanácsadó (www.hajdu-ped.sulinet.hu/hir/hirek.php?616).
- ❑ *Dr. Schreibert Ferenc (szerk.), Dr. Havas Péter (sorozatszerk.)* (1997). **A környezeti nevelés és a helyi tanterv.** Budapest: InfoGroup Kiadó.
- ❑ *UNESCO* (2003). **Oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában.** Budapest: Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programiroda, Magyar UNESCO Bizottság.
- ❑ *Vásárhelyi Tamás, Victor András* (2003). **Nemzeti Környezeti Nevelési Stratégia** – alapvetés – 2003 (átdolgozott kiadás). Budapest: Magyar Környezeti Nevelési Egyesület.

11. HASZNOS HONLAPOK

Minisztériumok		
KÖZoktatási Államtitkárság		www.kormany.hu
Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium		www.kvvm.hu
Minisztériumi háttérintézmények		
Országos Közoktatási Intézet		www.oki.hu
Magyar UNESCO Bizottság		www.unesco.hu
Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht. (KFPT Kht.)		www.ptmik.hu
KFPT – Környezeti Nevelési és Kommunikációs Programigazgatóság		www.konkomp.hu
→ Kerettantervi segédlet a környezeti neveléshez		
→ Jelen kiadvány, és a környezeti nevelési mintaprogramok		
A környezeti nevelési programok elkészítésében segítséget és tájékoztatást egyaránt nyújtó civil szervezetek.		
KÖRLÁNC Országos Egyesület a Környezeti Nevelésért		www.korlanc.ngo.hu
Környezeti Nevelési Hálózat		bocs.hu/kornev/demec.htm
Környezet- és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége		www.kokosz.hu
Magyar Környezeti Nevelési Egyesület		www.mkne.hu
→ Hogyan készítsük el az iskola környezeti nevelési programját?		
Természet- és Környezetvédő Tanárok Egyesülete		www.ttk.pte.hu/TKTE/
Zöld Szív		www.c3.hu/~zsziiv
Hálózatok		
Magyarországi Ökoiskola Hálózat		www.okoiskola.hu
OM/Sulinet		www.irisz.sulinet.hu
Környezetvédelmi Újságírók Társasága		www.greenfo.hu
Környezetvédelmi Tanácsadó Irodák		www.konkomp.hu/koti.hu
Nemzeti Parkok		
Aggteleki Nemzeti Park		www.anp.hu
Balaton-felvidéki Nemzeti Park		www.ktm.hu/term/index/index.htm
Bükk Nemzeti Park		www.ktm.hu/term/index/index.htm
Duna-Dráva Nemzeti Park		www.ddnp.hu/dravtam.htm
Duna-Ipoly Nemzeti Park		www.ktm.hu/term/index/index.htm
Fertő-Hanság Nemzeti Park		www.ktm.hu/term/index/index.htm
Hortobágyi Nemzeti Park		www.hnp.hu
Kiskunsági Nemzeti Park		www.knp.hu
Körös-Maros Nemzeti Park		www.ktm.hu/term/index/index.htm
Őrségi Nemzeti Park		www.orseginpi.hu/nemzeti_park.htm
Állatkertek		
Budapesti Állat- és Növénykert		www.zoobudapest.com
Debreceni Állat- és Növénykert		www.zoo.hu/debrecen
Győri Xantus János Állatkert		web.axelero.hu/zoogyor/index/index.html
Jászberényi Állat- és Növénykert		www.zoo.hu/jaszbereny
Nyíregyházi Állatpark		www.sostozoo.hu
Pécsi Állat- és Akvárium - Terrárium		www.zoo.hu/pecs
Szegedi Vadaspark		www.zoo.hu/szeged
Veszprémi Állatkert		www.zoo.hu/veszprem

Egészségnevelési program

„Az ember segíthetne a természetnek,
amikor betegséggel viaskodik.
De inkább az ellenséghez pártol,
és ezzel is gyengíti a természet
segítőkészségét.”
(Montaigne)

1. Bevezetés

A harmadik évezredben egy liberális, magabiztos és alkotó társadalom kialakítása lenne számunkra kívánatos, ahol az emberi méltóság, testi, lelki és szociális jólét valamint az alkotóképesség nyer fontosságot. Az utóbbi évtizedekben a gazdasági folyamatok globalizálódása a modernizáció mellékterméke révén kedvezőtlenül alakult a népesség egészség állapota. A hajszolt élet, túltápláltság, környezetszennyezés, a hiányos egészségkultúra és a nem megfelelő prevenciós tevékenység miatt az emberek életminősége nem javult. Magyarország lakossága az egészségkárosító szokások tekintetében (dohányzás, alkoholfogyasztás, helytelen táplálkozás, mozgáshiány) a nemzetközi statisztikák élvonalaiban foglal helyet. A halálozások felét az önpusztító életmód következményeként kialakult megbetegedések okozzák. Ahhoz, hogy megállítsuk ezt a deviáns folyamatot, az egész társadalom összefogására van szükség az egészség megtartásáért a betegségek megelőzéséért. Az oktatásban dolgozókra is fontos feladat vár: a 2003. júniusában módosított közoktatási törvény szerint az iskola a nevelési programjának részeként egészségnevelési és környezeti nevelési programot készít. Az egészségnevelési program tartalmazza:

- az egészségfejlesztéssel összefüggő iskolai feladatokat, beleépítve a mindennapos testedzés végrehajtásával kapcsolatos programunkat.
- Az Ottawai Charta és az Egészség Évtizedének Nemzeti Programja szellemében készülő program az egészségvédelemmel, egészségfejlesztéssel és az egészséges életmódra történő felkészítéssel kapcsolatos rövid-, közép és hosszú távú terveinket, melybe beletartozik a drogprevenció is, hiszen a drog elleni küzdelem igényli a megelőzés és védekezés koordinálását is.

2. Jogszabályi háttér

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. Törvény

A 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről

3. Helyzetelemzés

Iskolánk diákjainak szociokulturális háttere jó. Kevés a szociálisan hátrányos helyzetű tanuló. Mindez nem mondható el a gyerekekkel való törődés, odafigyelés szempontjából.

A szülők többsége az általuk betöltött munkakörének köszönhetően igen elfoglalt.

Gyakran kevés idő jut a gyermeknevelésre. Az általában jó anyagi körülmények között élő családokban veszélyt jelenthet a törődés hiánya, és az így élő tanulók könnyebben juthatnak élvezeti szerekhez is. A rohanó életmód hatására helytelen táplálkozási szokások alakulnak ki. Jellemző vált a mozgáshiány is.

A helyes egészségmagatartás kialakításában iskolánk is egyre nagyobb szerepet vállal. Intézményünkben már hagyományai vannak az egészségfejlesztésnek. Több egészségfejlesztő program is működik az önismeretre, prevencióra építő egészségtan, valamint a gyógytestnevelés, gerinctorna, drogmegelőzés. Az egészséges iskolai környezet megvalósulására csak az vet árnyékot, hogy az épülethez nem tartozik a tanulók létszámával arányos nagyságú udvar. Hiányosak az udvari tevékenységekhez szükséges eszközök, egy többfunkciós játszótér.

Ez a hátrányos adottság is hozzájárul ahhoz, hogy a tanulók nagyfokú mozgásigényét nem tudjuk megfelelően kielégíteni.

A humán erőforrás jellemzői:

Intézményünkben 4 mentálhigiénikusi végzettségű pedagógus dolgozik. Hitoktatói, drámapedagógusi végzettséggel rendelkező tanítók, tanárok segítik az önismeret társismeret fejlesztését, a harmonikus lelki - egészség megtartását. A technika és életvitel tantárgyat tanítók, a biológia, testnevelő tanárok képzettsége is megfelelő. Intézményünkben heti 2 alkalommal rendel az iskolaorvos, aki közvetlenül segíti az iskolai egészségnevelést. Munkaterve tartalmazza: preventív tevékenységét, a szűrések idejét, védőoltások adásának ütemtervét. A városi gyermekfogászaton történik a fogbetegségek megelőző szűrése, a szükséges kezelések, tanácsadás nyújtása. A 2004-2005-ös tanévtől kezdve intézményünk prevenciós munkáját segíti a lelki egészség védelmében egy iskolapszichológus is.

4. Segítő kapcsolatok

Szervezetek	Címe	Kapcsolattartó neve	Milyen témában segíthet?
Iskola-egészségügyi Szolgálat, védőnői hálózat		Iskolaorvos, védőnő	– Felvilágosító előadás – Egészségmegőrző előadás – Serdülőkori változások (6. évf.) – Reformtáplálkozás (5. évf.)
Családsegítő szolgálat Gyermejjóléti szolgálat		Osztályfőnökök	– Családgondozás – Tanácsadás – Esetmegbeszélések – Gyermekvédelmi feladatok
Nevelési Tanácsadó		Ifjúságvédelmi felelős	– Magatartási zavarok – Beilleszkedési zavarok – Részképesség zavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia)
Tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság		Ifjúságvédelmi felelős	– Tanulási nehézségek – Beilleszkedési zavarok – Magatartási rendellenességek - Pályaválasztási tanácsadás
Rendőrség		Tűzvédelmi és közlekedés - biztonsági felelős	– KRESZ
DROGPREVENCIÓS TEVÉKENYSÉG KÜLSŐ SEGÍTŐI			
Rendőrkapitányság, Drogambulancia		Ifjúságvédelmi felelős	– DADA – Drogprevenció

5. Az egészségnevelés alapelvei

- Intézményünkben a testi - lelki egészség megőrzése, a preventív szemlélet prioritást élvez
- olyan fiatalok nevelődjenek iskolánkban, akikben erős a motiváció az egészséges életvitelre, a felnőtt társadalom kihívásaihoz való alkalmazkodásra
- csökkenjenek az ártó tényezők, erősödjenek a személyiségfejlesztő hatások
- a tanulók legyenek képesek az egészséget veszélyeztető hatások kivédésére, ellensúlyozására.

6. Az egészségnevelés hosszú távú céljai, feladatai:

Az egészségnevelés céljai	Feladatai	Sikerkritériumok
Tanulóink ismerjék meg az életkorukkal járó biológiai - pszichohigiénés életmódi tennivalókat.	Tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységek közben a biológiai - pszichohigiénés életmódi tennivalók elsajátítása.	A tanulók elsajátítják az egészséges életvitelhez szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket.
A tanulóbaesetek megelőzése.	A balesetvédelmi előírások betartásához szükséges ismeretek elsajátítása.	Az iskolai élet balesetmentessé válik.
Az egyetemes erkölcsi normák közvetítése.	A pedagógusok eredményesen közvetítsék a tanulók felé a helyes erkölcsi normákat.	Az iskola tanulói a házirendben is megfogalmazott alapvető szabályok szerint élnek.
Legyen vonzó a fiatalok számára a sportolás.	A testnevelésórákon, sportfoglalkozásokon szeressék meg a tanulók a mozgást, növekedjen állóképességük.	A tanulók megszeretik a mozgást, a sportot.
A káros szenvedélyek kialakulásának megelőzése.	Ismerjék meg az egészségre káros szokások biológiai - élettani - pszichés összetevőit, alkoholfogyasztás, dohányzás, inaktív életmód, helytelen táplálkozás, drogfogyasztás.	A tanuló egészségmagatartásába beépül a káros szenvedélyektől való tartózkodás igénye.
Társas kapcsolataik életkoruknak megfelelő legyen.	A társas kapcsolatok biológiai - etikai kérdéseinek megvitatása.	A társas kapcsolataik megfelelőek.

7. Az egészségnevelés témakörei

- Családi életre nevelés
- Ifjúsági egészségnevelés
- Önmaguk és egészségi állapotuk ismerete, a természethez való viszony, az egészséges környezet jelentősége.
- Egészséges táplálkozásra nevelés
- Személyi higiénia, egészségkultúra, dohányzás, alkohol, drog, párkapcsolati kultúra, egészséges táplálkozás, kortárs kapcsolatok problémái, mozgás, sport, környezet egészségügyi gondok, balesetvédelem.

- Legalapvetőbb, egészségvédelmi ismeretek megismertetése, ismeretközlés, oktatás, egyéb információ útján.
- Az orvostudomány eredményeiből levonható helyes magatartásra, tevékenységre történő aktivizálás.
- Mindennapos testedzés.
- Harmonikus kapcsolat kialakítására nevelés, testi és lelki egészség.

8. Az értékrendszer kiépülése

8.1 A család szerepe az értékrendszer kiépülésében:

Az egészségnevelés egyik alapvető feladata az értékközzvetítés. A gyermek személyiségének megalapozása a családban történik, ezért az otthoni környezetben elsajátított mentális szokások az egyén lényegének kialakításában meghatározó szerepet töltenek be. A gyermek itt éli át azokat a hatásokat, amelyek értékrendjének kialakulását alapvetően befolyásolják.

8.2. A tantestület egészségneveléssel kapcsolatos feladatai

- A kölcsönösen egymásra, ható tapasztalatokra alapozott nevelési módszerek gazdagítása.
- A tanórai keretbe ágyazható egészségnevelési, drogprevenciós eljárások alkalmazása.
- A nevelési értekezletek egyikének legyen témája a drogprevenció, konfliktuskezelés, önismeret fejlesztés, esetleg külső szakmai szervezet bevonásával
- Az egészségfejlesztő csoport tagjai (drogügyi koordinátor, ifjúságvédelmi felelős, szabadidő szervező, az egészségnevelést oktató pedagógusok, a DÖK kapcsolattartó tanára) folyamatosan képezzék tovább magukat.

8.3. A pedagógus szerepe a tanuló értékrendszerének kiépülésében

A pedagógus alkotó munkája az emberformálás. Ehhez nemcsak magas szintű szakmai tudására, tapasztalataira, hanem az igazi pedagógus személyiségjegyeire is szüksége van. A tanító, a tanár gyermekek számára magatartási modell. Személyes példamutatással, megfelelő empátiával rendelkezve kialakulhat a pedagógus és a gyermekek között egy sajátos érzelmi kapcsolat. A tanulók értékrendszerében nagy jelentőséggel bír a felnőtt elismerő szava. Az osztályfőnöki órák éves szinten tíz órát biztosítanak külön az egészségnevelésre, emellett a szaktárgyi óráknak is vannak csatlakozási pontjai, kiemelten a biológia és a természetismeret, a kémia, a technika és életvitel és a testnevelés tantárgyakat.

Iskolánkban a lelki egészség megteremtésében jelentős szerepet tölt be a hitoktatás, a hitélet gyakorlásának tanórán kívüli alkalmi (reggeli áhítatok, Istentiszteletek).

8.4. Tanórán kívüli tevékenységek szerepe az egészségnevelésben

A nevelési feladatok között prioritást élvez az egészségnevelés, melynek legfőbb színtere az iskola. "A NAT a prevenciót a pedagógusok kötelességévé teszi, beleértve a szenvedélybetegségek megelőzését is. A tanulókkal szemben a serdülőkor küszöbén már követelmény, hogy ismerjék az egészségkárosító szokásokat és utasítsák el azok gyakorlatát. A napközi kiváló teret biztosít a mozgásnak, a játékoknak és játékos vetélkedőknek,

Segít a helyes napirend kialakításában, hozzájárul az egészséges étkezési szokások elsajátításához.

Intézményünk pedagógusai felvállalják erdei iskolák, kirándulások, túrák, sportprogramok, táborok tervezését, szervezését, lebonyolítását.

9. Az ifjúságot veszélyeztető egészségkárosító motívumok

A NAT a prevenciót a pedagógusok kötelességévé teszi, beleértve a szenvedélybetegségek megelőzését is. A pedagógusok feladata, hogy megismertessék a tanulókkal az egészségkárosító szokásokat, melynek köszönhetően a tanulók elutasítják a helytelen egészségmagatartás gyakorlatát, beleértve a káros szenvedélyeket is.

9.1. A dohányzás

Nagy hagyományú, társadalmilag elfogadott szokás. A magyar lakosság körülbelül egyharmada dohányos, ezen belül a nagyobb rész erősen dohányosnak mondható. Ez a káros szenvedély a kifűjt füst révén árt az emberi környezetnek, egészségkárosító következményei megjelennek a "passzív dohányzók"-ban is.

A dohányzás ártalmait időben megismertetve, tanulóinkat meg kell védeni attól, hogy egyáltalán elkezdjenek dohányozni.

9.2. Az alkohol

A hazai gyermek- és fiatalkorú lakosság az elmúlt két évtizedben statisztikailag igazoltan egyre romló lelki és testi egészségi paramétereket mutat. A személyiségkárosító élethelyzetek hatására rendszeresen átélik a szomatikus, mentális és szociális diszharmónia nyomasztó állapotát. Problémáikra „gyógyírt” az élvezeti szerektől várnak.

Az iskola felelőssége is, hogy a szocializáció korai szakaszában a tanítás - tanulás folyamata során olyan élményekhez juttassa a gyermeket, hogy önmagáért és a környezetéért felelős személy attitűdjei kialakuljanak, és mentesüljenek e káros szenvedélytől.

9.3. A kábítószer:

Az iskolai egészségnevelés, a helyes életmód megismertetése, a drogmegelőzési programokon való részvétel mellett nagyon fontos a szülői odafigyelés a szeretet kimutatása, hogy a gyermek ne a kábulatba meneküljön a problémák elől. A helyes önismeretre való nevelés, a pedagógus - diák közti bensőséges viszony segít e súlyos káros szenvedély kialakulásának megelőzésében.

A tanuló magasabb évfolyamra lépésének feltételei

Az iskola magasabb évfolyamára léphet az a tanuló, aki a helyi tantervben előírt, a továbbhaladáshoz szükséges követelményeket teljesítette, beleértve a szükséges készségek meglétét és az elvárt kimeneteli követelményeket valamennyi tantárgyból.

Magasabb évfolyamba történő lépéshez, a tanév végi osztályzat megállapításához, a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha:

- az iskola igazgatója felmentette a tanórai foglalkozásokon való részvétel alól,
- az iskola igazgatója engedélyezte, hogy egy vagy több tantárgyból a tanulmányi követelményeket az előírtnál rövidebb idő alatt teljesítse,
- egy tanítási évben 250 tanítási óránál többet mulasztott, és emiatt nem osztályozható
- ha a tanuló mulasztása egy adott tantárgyból a tanítási órák 30%-át meghaladja,
- egyéni tanrend esetén.

Ha a tanuló tanév végén bármely tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott, a nevelőtestület határozata alapján javítóvizsgát tehet, kivéve, ha háromnál több tantárgyból van elégtelen osztályzata.

Az évfolyamot megismételni köteles az a tanuló, aki az adott tanévben a javítóvizsgán nem felelt meg.

Az első évfolyamot megismételheti a tanuló szülői kérésre, ilyenkor bizonyítványt a tanuló a megismételt évről kap.

A tanuló az első évfolyamon csak abban az esetben utasítható évfolyamismétlésre, ha a tanulmányi követelményeket az iskolából való igazolt és igazolatlan mulasztás miatt nem tudta teljesíteni, vagy a szülő írásban ezt kéri.

KÖLCSEY FERENC
REFORMÁTUS GYAKORLÓ ÁLTALÁNOS ISKOLA

II. HELYI TANTERV

2020

Az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyak, a kötelező és választható tanórai foglalkozások és azok óraszámai

Az iskola egyes évfolyamain az elkövetkező tanévekben az alábbi tantervek alapján folyik az oktatás:

Tanév / évf.	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
2020/2021	K	NAT	NAT	NAT	K	NAT	NAT	NAT
2021/2022	K	K	NAT	NAT	K	K	NAT	NAT
2022/2023	K	K	K	NAT	K	K	K	NAT
2023/2024	K	K	K	K	K	K	K	K

K = A kerettantervnek megfelelően felülvizsgált helyi tanterv (2020)

NAT= A 2012. évi törvénymódosítás és a NAT 2012 alapján felülvizsgált helyi tanterv

ÓRASZÁMOK FELMENŐ RENDSZERBEN

2020 – 2023

1-4. évfolyam

TANTÁRGY	1. ÁLT.	1. ZENE	2. ÁLT.	2. ZENE	3. ÁLT.	3. ZENE	4. ÁLT.	4. ZENE
Magyar nyelv és irodalom	8	7	8	7	6	5	6	5
Idegen nyelv					1	1	2	2
Matematika	4	4	4	4	4	4	4	4
Környezetismeret					1	1	1	1
Ének-zene	2	3	2	3	2	3	2	3
Rajz és vizuális kultúra	2	2	2	2	2	2	1	1
Technika és életvitel	1	1	1	1	1	1	1	1
Digitális kultúra					1	1	1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Református hittan	2	2	2	2	2	2	2	2
Egyházi ének					1	1	1	1
HETI ÓRASZÁM ÖSSZESEN	24	24	24	24	26	26	26	26
ALAPÓRASZÁM	22	22	22	22	22	22	23	23
SZABADON TERVEZHETŐ	2	2	2	2	2	2	2	2
Magyar nyelv és irodalom	1		1		1		1	
Idegen nyelv					1	1		
Ének-zene		1		1		1		1
Református hittan	1	1	1	1	1	1	1	1
Egyházi ének					1	1	1	1

ÓRASZÁMOK FELMENŐ RENDSZERBEN

2020 - 2023

5-8. évfolyam

TANTÁRGY	5.A 5.B 5.C 5.D	5.Z	6.A 6.B 6.C 6.D	6.Z	7.A 7.B 7.C 7.D	7.Z	8.A 8.B 8.C 8.D	8.Z
Magyar nyelv és irodalom	4	4	4	4	3	3	4	4
Történelem	2	2	2	2	2	2	2	2
Állampolgári ismeretek							1	1
Idegen nyelv	5	3	5	3	4	3	4	3
Matematika	4	4	4	4	3	3	3	3
Természetismeret	2	2	2	2				
Fizika					1	1	2	2
Biológia					2	2	1	1
Kémia					1	1	2	2
Földünk és környezetünk					2	2	1	1
Ének-zene	2	3	1	3	1	2	1	2
Rajz és vizuális kultúra	1	1	1	1	1	1	1	1
Dráma és színház					1	1		
Hon- és népismeret			1	1				
Technika és életvitel	1	1	1	1	1	1		
Digitális kultúra	1	1	1	1	1	1	1	1
Testnevelés és sport	5	5	5	5	5	5	5	5
Osztályfőnöki	1	1	1	1	1	1	1	1
Református hittan	2	2	2	2	2	2	2	2
HETI ÓRASZÁM ÖSSZESEN	30	29	30	30	31	31	31	31
ALAPÓRASZÁM	27	27	26	26	28	28	28	28
SZABADON TERVEZHETŐ	1	1	2	2	2	2	2	2
Magyar nyelv és irodalom							1	1
Idegen nyelv (emelt szint)	2		2					
Idegen nyelv					1		1	
Ének-zene (emelt szint)		2		2				
Ének-zene						1		1
Dráma és színház (kötelezően választandó)					1	1		
Hon- és népismeret (kötelezően választandó)			1	1				
Református hittan	1	1	1	1	1	1	1	1

A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

A tanulók esélyegyenlőségét egyéni bánásmóddal, kooperatív módszerekkel, differenciált foglalkoztatással segítjük elő. Figyelembe vesszük az eltérő képességű, tapasztalatú, érdeklődésű, vallású, egészségű, családi és társadalmi háttérű tanulók sokféleségét, a magyarországi társadalom sokszínű természetét, érzékenységet is. Nem csupán egyéniségük, jellemük fejlesztésére, önállóságuk, felelősségtudatuk és függetlenségük megélésére neveljük őket, hanem a különbözőségek elfogadására, megértésére is. A nevelés és az oktatás folyamatában tekintettel vagyunk a fiúk és a lányok különbözőségeire, eltérő beállítottságára.

Az esélyegyenlőség, illetve az egyenlő bánásmód követelményeinek betartása érdekében ellátandó konkrét feladatok

Az intézményben ügyelni kell arra, hogy az egyenlő bánásmód követelmény ne sérüljön valamely személy, vagy csoport

- intézménybe való felvétele, átvétele során,
- elkülönítése során az intézményen belül, illetve az azon belül létrehozott tagozatban, osztályban vagy csoportban,
- intézmény által szervezett tanórán kívüli foglalkozásokon, rendezvényen való részvételének lehetőségében,
- a követelmények teljesítésének értékelésekor,
- a mulasztások kezelésénél (igazolt, vagy igazolatlan, illetve a mulasztások miatti lemaradások pótlása. mulasztásokat követő számonkérések),
- a tanultak számonkérésekor és értékeléskor,
- a tanulók balesetet követő ellátásakor, illetve a tanulóbalesetek kivizsgálásakor,
- méltóságát sértő bánásmód során,
- olyan nevelésre, oktatásra való korlátozása, olyan nevelési, oktatási rendszer vagy intézmény létesítése, fenntartása során.

Azaz ne legyen olyan elkülönítés, melynek során az oktatás valamely vonatkozásában meghatározott színvonala nem éri el a kiadott szakmai követelményekben meghatározottakat, illetve nem felel meg a szakmai szabályoknak, és mindezek következtében nem biztosítja a tanulmányok folytatásához, az állami vizsgák letételéhez szükséges, az általában elvárható felkészítés és felkészülés lehetőségét.

Minden tanulónak egyenlő feltételek mellett kell biztosítani az oktatáshoz kapcsolódó szolgáltatásokat, a szolgáltatások igénybevételének módjáról, lehetőségéről, feltételeiről minden tanulót, szülőt tájékoztatni kell: a tanórán kívüli foglalkozások vonatkozásában (napközi ellátás, tanulószoba, szakkörök, foglalkozások), az ellenszolgáltatás fejében igénybe vezető foglalkozások, szakkörök vonatkozásában, az iskola helyiségeinek használata tekintetében pl.: tornaterem, könyvtár stb.

A tanulóknak és a szülőknek lehetőséget kell adni arra, hogy az intézmény által nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatban javaslatot tegyenek, véleményüket elmondhassák.

Az oktatással kapcsolatos jutalmazások során a pedagógusoknak, az osztályfőnököknek, illetve az iskolaigazgatónak a helyi szabályokat úgy kell érvényre juttatniuk, hogy az a tanulókkal való egyenlő bánásmód elvét ne sértse.

A tanulók, szülők ismerjék az oktatással kapcsolatos jutalmazási lehetőségeket.

A tanulók magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményei, a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formái

Az iskola a nevelő és oktató munka egyik fontos feladatának tekinti a tanulók munkájának folyamatos ellenőrzését és értékelését.

Az előírt követelmények teljesítését az egyes szaktárgyak jellegzetességeinek megfelelően a tanulók szóbeli felelete, írásbeli munkája vagy gyakorlati tevékenysége alapján ellenőrizzük.

Az ellenőrzés kiterjedhet a régebben tanult tananyaghoz kapcsolódó követelményekre is.

Kiemelten fontos, hogy a tanulók szóbeli kifejezőképességének fejlesztése érdekében az ellenőrzés minél többször szóbeli felelet formájában történjen.

A tanulók tanulmányi teljesítményének és előmenetelének értékelését, minősítését elsősorban az alapján végezzük, hogy a tanulói teljesítmény hogyan viszonyul az iskola helyi tantervében előírt követelményekhez: emellett azonban figyelembe vesszük azt is, hogy a tanuló képességei, eredményei hogyan változtak - fejlődtek-e hanyatlottak - az előző értékelés óta.

Az 1. évfolyamon és a 2. évfolyamon félévkor a tanulók teljesítményét szövegesen értékeljük. A heti 1 vagy 2 órás tantárgyakból félévenként minimum 3-4, a heti 3 vagy annál nagyobb óraszámú tantárgyakból havonta 2 érdemjegy alapján osztályozható a tanuló.

1. A magatartás jegyek minősítése:

- példás (5)-ha munkájával, jó kezdeményezéseivel erősíti a közösséget. Magatartásával, kulturált viselkedésével példát mutat. Durva szavakat nem használ.
A házirend előírásait megtartja.
- jó (4)- ha a reá bízott feladatokat ellátja, ő maga azonban felkérés nélkül nem vállal feladatokat. Iskolai viselkedése során a házirendben leírt előírásokat betartja.
- változó (3)- ha osztályfőnöki figyelmeztetéseket kapott, mert a házirendben leírtakat többször megsérti vagy magatartásával zavarja a tantárgyi órákat.
- rossz (2)- ha fegyelmezetlenségei sorozatosan rossz példát mutat társainak vagy kirívóan súlyos fegyelmi vétséget követett el, ezért igazgatói figyelmeztetést kapott.

2. A tanulók szorgalmának minősítése

- példás (5)-ha a tanítási órákra való felkészülés e - képességeihez mérten - kifogástalan, ha a tanórákon való részvétele aktív. Felszerelését mindig elhozza az iskolába.
- jó (4)-ha iskolai munkáját teljesíti, vállalt feladatait elvégzi, felszerelését mindig elhozza.
- változó (3)-ha iskolai munkájában csak időnként tanúsít törekvést, kötelességet csak ismételt figyelmeztetés után teljesíti. Gyakran hiányos a felszerelése.
- hanyag (2)-ha képességéhez mérten keveset tesz tanulmányi fejlődése érdekében. Kötelességét gyakran elmulasztja, munkájában megbízhatatlan, ha valamely tantárgyból elégtelen osztályzatot kapott illetve, felszerelését rendszeresen nem hozza magával.

Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei

ÁLTALÁNOS ELVEK

1. Tegyenek eleget az új szellemiségű tantervi szabályozásnak.
2. Biztosítaniuk kell az alternatívitást részben a tanulócsoportonként eltérő igények miatt, részben azért, hogy a tanítóképzés igényeinek a legmesszebb menőig megfeleljenek.
3. Feleljenek meg az iskola által képviselt református keresztyén szellemiség követelményeinek.

SPECIÁLIS SZEMPONTOK

Oktatásszervezés

1. Taníthatóság

Legyenek alkalmasak a megcélzott évfolyam meghatározott tantárgya egy tanévre szóló tananyagának megtanítására. Szükséges és elegendő mennyiségű tananyagot tartalmazzanak.

Előnyben részesítendőek azok a tankönyvek, amelyekhez tanári kézikönyv vagy más segédlet készült.

2. Tanulhatóság

Legyenek alkalmasak a megcélzott évfolyam meghatározott tantárgya egy tanévre szóló tananyagának megtanulására, az egyéni, önálló tanulásra. Különbüljenek el bennük a minimum- és a többlet-követelmények. Struktúrájuk, az alkalmazott kiemelések legyenek jól felismerhetőek, egyértelműek.

3. Tantervi megfelelés

Feleljenek meg az adott évfolyamok számára készült hatályos tanterveknek és az iskola helyi tantervének.

4. Újszerűség, eredetiség

Adjanak többet, jobbat, mást, mint az eddig használt tankönyvek. E szempont különös gondossággal mérlegelendő, mert a taneszközök használatában inkább a stabilitásra törekvés a kívánatos.

Új eszköz bevezetése csak akkor indokolt, ha ez az oktatás minőségét lényegesen javítja.

5. Műfaji kritérium

Feleljenek meg a tankönyv műfaji követelményeinek. Mérlegelendő, hogy szükséges-e hozzájuk más tanítási segédlet beszerzése, s ha igen, ezek hogyan segítik a használhatóságukat.

6. Előzetes kipróbálás

Jelentsen előnyt, ha az előzetes kipróbálás során bebizonyosodott, hogy a tanárok és tanulók szempontjából jó a munka.

Szakmai követelmények

1. Szakmai megbízhatóság, tudományos megalapozottság

Szakszerű, kiérlelt és pontos ismereteket tartalmazzanak. Feleljenek meg a tantárgyak tudományos követelményeinek

2. *Korszerűség*

Tükröződjenek bennük a tudomány újabb eredményei.

3. *Gyermeklélektani szempontok*

Feleljenek meg az adott életkorú gyermekek átlagos fejlettségi szintjének, teljesítőképességének, teherbírásának.

4. *Motiválás*

Keltsek fel a tanulók érdeklődését, szövegeikkel, ábráikkal ébresszenek kedvet a tanuláshoz.

5. *Didaktikai, szakdidaktikai kimunkáltság*

Alkalmazzák az oktatástan legújabb eredményeit. Didaktikai apparátusuk, szakmódszertani kultúrájuk legyen kellően gazdag, változatos. Megfelelően magyarázzák és szemléltessék a tananyagot.

6. *Logikai és rendszerszemléletű szempontok*

A tankönyvekben az egyes részek 10gikus rendszert alkossanak. A struktúra és a használt fogalomrendszer legyen jól felépített, áttekinthető, következetes. A fejezetek minőségileg és mennyiségileg arányosak legyenek.

7. *Nyelvi és vizuális kommunikációs követelmények*

A szöveg és az ábra anyag legyen 'világos, érthető. A szöveg és az ábrák legyenek összhangban. A használt nyelvezet feleljen meg a tanulók életkorának. Az utasítások legyenek pontosak. A stílus legyen szemléletes és magyaros.

Nevelési szempontok

1. *A tananyagban rejlő nevelési lehetőségek kihasználása*

A tananyagban a következőknek kell érvényesülniük: (1) az értékfeltáró, -óvó szemlélet, (2) a hagyományok megismerése és átadása, (3) az emberi, a nemzeti kultúra értékeinek megjelenítése, (4) nevelés az igaz, a szép, a jó megbecsülésére, (5) törvénytisztelő magatartásra nevelés.

2. *Életszerűség*

Segítsék a gyermekeknek a valóságban (a természetben, a társadalomban és az emberi kapcsolatokban) való eligazodását.

3. *Esztétikum*

Legyenek a gyermekek számára tetszetősek mind a külső, mind a belső rendezettség terén.

4. *Olvasáshigiéniai és egyéb egészségügyi követelmények*

A betűtípus és betűméret legyen megfelelő az adott korosztály számára. Egészséget veszélyeztető anyagokat, technikai megoldásokat ne tartalmazzanak.

A Nemzeti alaptantervben meghatározott feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai

A hazánk Alaptörvényében megfogalmazott feladatokat szem előtt tartva és a Nemzeti köznevelésről szóló törvényben foglalt célok elérése érdekében, a törvény elveinek és szabályozásának megfelelően a Nemzeti alaptanterv a köznevelés feladatát alapvetően a nemzeti műveltség, a hazai nemzetiségek kultúrájának átadásában, megőrzésében, az egyetemes kultúra közvetítésében, az erkölcsi érzék és a szellemi-érzelmi fogékonyság

elmélyítésében jelöli meg. Feladata továbbá a tanuláshoz és a munkához szükséges képességek, készségek, ismeretek, attitűdök együttes fejlesztése, az egyéni és csoportos teljesítmény ösztönzése, a közjóra való törekvés megalapozása, a nemzeti, közösségi összetartozás és a hazafiság megerősítése.

Nevelési céljaink

- Az erkölcsi nevelés
- Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
- Állampolgárságra, demokráciára nevelés
- Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
- A családi életre nevelés
- A testi és lelki egészségre nevelés
- Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
- Fenntarthatóság, környezettudatosság
- Pályaorientáció
- Gazdasági és pénzügyi nevelés
- Médiatudatosságra nevelés
- A tanulás tanítása

A nevelési célok megvalósulásának, a kulcskompetenciák kialakításának egyik feltétele a fenti célok szolgálatába állított pedagógiai folyamat, amelynek megvalósításához a következő szempontokat vesszük figyelembe:

- előnyben részesítjük azokat a pedagógiai módszereket, amelyek előmozdítják a tanulás belső motivációinak, önszabályozó mechanizmusainak kialakítását, fejlesztését;
- a tanulást úgy szervezzük meg, hogy a tanulók cselekvő módon vegyenek részt benne, előtérbe állítva tevékenységüket, önállóságukat, kezdeményezéseiket, problémamegoldásaikat, alkotóképességüket;
- a nevelési-oktatási folyamatot úgy irányítjuk, hogy segítsék elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjanak lehetőséget esetleges tévedéseik kiigazítására és tudásuk átrendezésére;
- az iskolai tanítás-tanulás különböző szervezeti formáiban (az osztálymunkában, a csoportfoglalkozásokon, a tanulók páros, ill. egyéni nevelésében, oktatásában) alkalmazzuk az együttműködő (kooperatív) tanulás technikáit és formáit;
- a tanítás egyik elvének és teendőjének tekintjük a tanulókhoz alkalmazkodó differenciálást a feladatok kijelölésében, megoldásában, a szükséges tanári segítségben, az ellenőrzésben, az értékelésben;
- alkalmazzuk a tanulók egyéni képességeinek fejlesztése érdekében a feladathoz illeszkedő tanulásszervezési technikákat;
- sajátos tanulásszervezési megoldásokat alkalmazunk a különleges bánásmódot igénylő gyerekek esetében, a tanulási és egyéb problémákkal, magatartási zavarokkal küzdő tanulók nevelési-oktatási feladatainak ellátásában;
- olyan a tanítási-tanulási helyzeteket, a tanulásszervezési módokat és értékelési eljárásokat alkalmazunk, amelyek megfelelnek az egyes területeken tehetséges tanulók fejlesztési igényeihez, támogatják a tehetségek felkutatását és tehetségük kibontakoztatását;

- különböző tanulásszervezési megoldásokkal az együttműködést és a tanulási esélyek egyenlőségét szolgáló szervezeti formákat alakítunk ki mind az iskolák közötti együttműködésben, mind az iskolán kívüli és az iskolai munkában.

A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei

Osztálybontásra 28 fő feletti tanulólétszám esetén kerülhet sor idegen nyelv tantárgy esetén, informatika órán pedig maximum 19-19 tanuló számára tudunk helyet biztosítani a szaktantermekben.

ZÁRADÉK

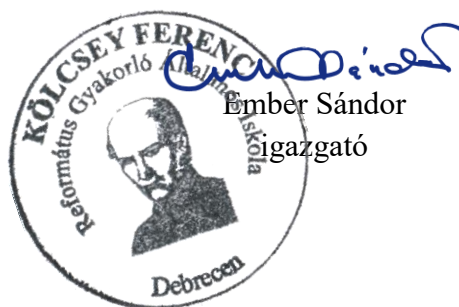
A pedagógiai programot a Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola nevelőtestülete a 2020. június 18-án megtartott határozatképes értekezletén megtárgyalta és elfogadta.

Az iskolaszék és a szakmai munkaközösségek véleményének – szakterületüket érintően - beszerzése a pedagógiai program elfogadásához megtörtént.

A pedagógiai program 2020. szeptember 1. napján lép hatályba.

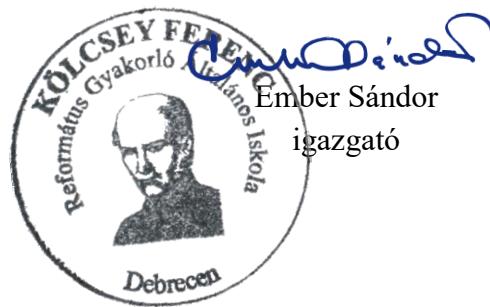
A helyi tanterv ezt követően felmenő rendszerben lép hatályba.

Debrecen, 2020. június 18.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 69. § (1) bekezdése e) pontja alapján a Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskola pedagógiai programját jóváhagyom.

Debrecen, 2020. június 18.

A pedagógiai programot a fenntartó Tiszántúli Református Egyházkerület jóváhagyta.

Debrecen, 2020. július 24.

Dr. Fekete Károly
püspök

Dr. Adorján Gusztáv
főgondnok

Tartalomjegyzék

I. NEVELÉSI PROGRAM.....	2
Helyzetkép.....	3
A Kölcsey Ferenc Református Gyakorló Általános Iskolában folyó nevelő-oktató munka pedagógiai alapelvei, céljai, feladatai, eszközei, eljárásai	9
A személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	14
A közösségfejlesztéssel, az iskola szereplőinek együttműködésével kapcsolatos feladatok ...	17
A pedagógusok helyi intézményi feladatai	24
Az osztályfőnöki munka tartalma, az osztályfőnök feladatai.....	26
A kiemelt figyelmet igénylő tanulókkal kapcsolatos pedagógiai tevékenység helyi rendje ...	27
A tanulóknak az intézményi döntési folyamatban való részvételi jogai gyakorlásának rendje	29
A szülő, a tanuló, a pedagógus és az intézmény partnerei kapcsolattartásának formái	30
A tanulmányok alatti vizsgák szabályai	31
A felvétel és az átvétel - Nkt. keretei közötti - helyi szabályai	31
Az elsősegély-nyújtási alapismeretek elsajátításával kapcsolatos iskolai terv	33
Az iskolai írásbeli, szóbeli, gyakorlati beszámoltatások , az ismeretek számonkérésének rendje	33
Az otthoni, napközis, tanulószobai felkészüléshez előírt írásbeli és szóbeli feladatok meghatározásának elvei és korlátai	34
A szociális hátrányok enyhítését szolgáló tevékenységek	36
Környezeti nevelési program.....	39
Egészségnevelési program	63
A tanuló magasabb évfolyamra lépésének feltételei	69
II. HELYI TANTERV.....	70
Az iskola egyes évfolyamain tanított tantárgyak, a kötelező és választható tanórai foglalkozások és azok óraszámai	71
A tanulók esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések	73
A tanulók magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményei, a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formái	74
Az alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elvei .	75
A Nemzeti alaptantervben meghatározott feladatok helyi megvalósításának részletes szabályai	76
A csoportbontások és az egyéb foglalkozások szervezésének elvei	78
ZÁRADÉK.....	79